

Restituiri

Pitești

Revistă document a Centrului Cultural Pitești

Anul XX ■ Nr. 4 (70)/2023

Serie nouă ■ 4 lei

Port valah. O țărancă din Pitești. Litografie publicată într-un atelier din Viena. (Costume Valaque. Une paysane de Pitesti. Lith. Par Wullner. Eigenthum v. Friedrich Mayer in Wien.)
Sursa: Muzeul Național de Artă al României, Secția Arte Grafice, inv. 377.

Sumar

STUDII

dr. Marius ANDREESCU, *POSTMODERNISMUL din perspectivă istorică, socială, religioasă și juridică (II)*

DOCUMENTE

dr. Octavian DĂRMĂNESCU, *Istoria primului cor bisericesc din Pitești (III)*

dr. Aurel RADU, *Aspecte referitoare la sistematizarea orașului Pitești. Strămutarea romilor pe moșia orașului*

prof. Florin-Gabriel RĂȚOI, *In Memoriam, prof. univ. dr. academician Constantin Bălăceanu-Stolnici (06.07.1923-20.08.2023)*

pr. drd. Marius MARINAC, *Moartea sub chipul unei copile la Biserica Glâmbocata Deal, din fostul sat Călugărița, Comuna Leordeni, Județul Argeș*

Restituiri Pitești

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC:

conf. univ. dr. habil Claudiu NEAGOE
lect. univ. dr. Marius ANDREESCU
conf. univ. dr. Constantin BĂRBULESCU

COLECTIVUL DE REDACȚIE:

Redactor-șef: dr. Marin TOMA
Secretar de redacție: Simona FUSARU

REDACTORI:

prof. dr. Elena STEFĂNICĂ
dr. Octavian DĂRMĂNESCU
drd. Adelina-Elena SORESCU
dr. Aurel RADU

RELAȚII CU PUBLICUL: Carmen SAITA

ADRESA REDACȚIEI:

Centrul Cultural Pitești,
Calea Craiovei, nr. 2 (Casa Cărții)
Tel./fax.: 0248 219976
www.centrul-cultural-pitesti.ro
e-mail: restituiripitesti@gmail.com

Revista *Restituiri Pitești* apare trimestrial sub egida Consiliului Local și a Primăriei Pitești. Revista publică articole pe teme de istorie universală și românească, sociologie politică, antropologie socială și culturală, precum și documente variate din arhive.

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine în totalitate autorilor (art. 206 C.P.).

Reproducerea articolelor sau a documentelor publicate se poate face numai cu indicarea autorului articolului și a titlaturii revistei.

Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.

ISSN: 1583-5863

Editor - Centrul Cultural Pitești

Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iași

POSTMODERNISMUL din perspectivă istorică, socială, religioasă și juridică (II)

Conf. univ. dr. Marius ANDREESCU

(urmare din numărul trecut)

Ideologia de gen. A devenit populară în spațiul academic occidental în anii 90. Este un model cultural specific postmodernismului contemporan a cărui ideologie afirmă că orice este posibil pentru om și gândirea sa, mai ales în sens distructiv, față de valorile tradiționale ale umanității și contrar dreptei credințe. Este ceva nu doar nou și la modă, ci este ceva radical extrem. Ideologia de gen, în realitate este o teorie complet lipsită de bază științifică și este dezavuată nu numai de Biserica ortodoxă, dar și de numeroși oameni de știință, de cultură, filosofi și teologi.

Această teorie postmodernistă susține că ar trebui făcută o diferențiere între două concepte: „sexul biologic„ al unei persoane și „genul acesteia„. Altfel spus, dacă un copil este născut cu organe sexuale masculine nu înseamnă în mod necesar că el este băiat, ci poate fi din punct de vedere al sexului băiat, dar din punct de vedere al genului fată. *Ideologia de gen afirmă că sexul biologic este un dat natural, dar genul trebuie să-l aleagă fiecare om în funcție de preferințele sale și nu trebuie să corespundă în mod necesar sexului biologic.* Deci sexul biologic nu mai contează. Fiecare, încă din copilărie, poate să declare pentru sine genul, iar această declarație trebuie recunoscută de instituțiile statului, de societate și să producă consecințe juridice. Teoria este o aberație, o monstruoșitate a minții contra firii. Sunt de actualitate tablourile lui Goya, care exprimă adevărul: „Somnul rațiunii naște monștri”. Din nefericire, teoria este susținută chiar și de fețe bisericești, dar și în mediul politic, fiind afirmată de așa zișii ideologi europeni și promovată de Parlamentul Uniunii Europene. Vaticanul a susținut această ideologie în ultimii ani. În 2019 a publicat un document de 30 de pagini despre „ideologia de gen”. Acesta constă, în mare parte, în citate ale Papei Francisc. „Această ideologie duce la programe educaționale și acte normative care promovează o identitate personală și o intimitate emoțională separată radical de diferența biologică dintre bărbat și femeie. În consecință, identitatea umană devine alegerea individului, care se poate schimba și în timp.”

În România a proliferat ideologia de gen în rândul unor politicieni, s-a impus în Parlament cu consecința aderării țării noastre la unele convenții internaționale care o susțin. În anul 2016, o dată cu ratificarea Convenției de la Istanbul privind combaterea violenței

împotriva femeilor s-a acceptat diferența între conceptul de sex biologic și gen. Prin ratificarea acestei Convenții, care conform Constituției, face parte din sistemul normativ intern, se admite că genul unei persoane nu mai este un dat biologic (așa cum era definit în Statutul de la Roma unde termenul de gen era folosit în sensul lui firesc de sex biologic), ci este un construct social, el însemnând „rolurile comportamentale, activitățile și atributele construite social, pe care o societate dată le consideră adecvate pentru femei și pentru bărbați” (conform art. 3 lit. c din Convenția de la Istanbul).

Consecințele acestei teorii în plan social sunt absurde, dar și dramatice, așa cum s-a întâmplat în Europa Occidentală și Statele Unite ale Americii. De exemplu, în S.U.A. au existat cazuri de băieți, născuți cu organe sexuale masculine și care prin simpla clamare că se consideră aparținând genului feminin, au primit, sub administrația Obama, dreptul de a participa la competiții sportive feminine. Administrația Trump a interzis această teorie, dar a revenit sub noua administrație americană.

Ca urmare a presiunilor sociale și opiniilor afirmate și argumentate public de către reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române, reputați oameni de știință și organizații neguvernamentale, a fost formulată propunerea legislativă prin care se interzic studiile de gen în instituțiile de învățământ sau în orice activitate. Inițiativa legislativă a fost adoptată de Parlamentul României pe 16 iunie 2020. Proiectul de lege propunea următoarea reglementare: În toate instituțiile de învățământ și spațiile destinate educației sunt interzise activitățile în vederea răspândirii teoriei sau opiniei identității de gen, înțelesă ca teoria sau opinia că genul este un concept diferit de sexul biologic și că cele două nu sunt întotdeauna aceleași.” Proiectul de modificare a Legii Educației Naționale, în sensul celor de mai sus, a fost votat de Senat, camera decizională, cu 81 de voturi „pentru”, 22 „împotriva” și 27 de abțineri. Cu toate acestea, ideologia postmodernistă a triumfat din nefericire prin intervenția președintelui Klaus Iohannis la Curtea Constituțională, adică chiar la instituția care, potrivit Constituției, este garant al Legii fundamentale, prin urmare și al tradițiilor și valorilor milenare a poporului român, a valorilor dreptei credințe ortodoxe. Curtea Constituțională a admis sesizarea făcută de Președintele Klaus Iohannis la legea pentru modificarea articolului 7 din Legea

Educației Naționale 1/2011, prin care se interzicea referirea la identitatea de gen în instituțiile de învățământ. Legea la care am făcut referire a fost declarată neconstituțională. În esență Curtea Constituțională a apreciat că acest proiect de lege încalcă dispozițiile art. 29 din Constituție privind libertatea de conștiință. În opinia noastră, soluția instanței noastre constituționale, argumentele invocate sunt vădit contrare dispozițiilor art. 1 alin 3 și chiar ale art. 29 și 30, privind libertatea de conștiință și libertatea de exprimare din Constituție. Într-un alt studiu vom expune pe larg argumentele noastre.

Un aspect derivat al ideologiei de gen, în postmodernism este și *acceptarea, inclusiv juridic a căsătoriilor dintre persoane de același sex, inclusiv dreptul acestora la familie, cu consecința posibilității adopțiilor.*

Statul Român și societatea civilă din țara noastră sunt confruntate cu o problemă importantă și anume refuzul de a recunoaște căsătoriile dintre homosexuali încheiate în alte țări, refuzul de a considera că aceste cupluri formează o familie în sensul reglementat de legislația română și de a acorda drepturi partenerilor unor asemenea cupluri identice celor recunoscute membrilor familiilor tradiționale.

Din nefericire, există decizii ale Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) și chiar ale Curții Constituționale a României (CCR), care obligă autoritățile române să recunoască în țara noastră căsătoriile dintre homosexuali încheiate în străinătate, să accepte că aceștia formează o familie și au drepturile pe care legea le conferă familiilor tradiționale bazate pe căsătoria dintre un bărbat și o femeie. Alături de renumiți teologi, reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române, Organizații Neguvernamentale noi susținem următoarele: Căsătoria, actul de unire liber consimțit dintre un bărbat și o femeie prin care se întemeiază o familie nu este un simplu fapt social sau o creație juridică, așa cum a ajuns să fie considerată în occident de către protestanți, ateii și guvernânții ateii. Pentru dreapta credință ortodoxă, nunta este o Taină a Duhului Sfânt. Săvârșind Taina nunții, preotul constată nu înfăptuirea unui fapt social oarecare și impersonal, ci lucrarea directă a lui Hristos asupra bărbatului și femeii care se unesc prin iubire, sau întâlnirea personală a celor care primesc această Taină cu Hristos. Săvârșitorul propriu-zis al Tainei Nunții și a celorlalte Taine este Hristos Însuși în mod nevăzut.

Aceasta este deosebirea de esență și radicală dintre căsătoria și familia tradițional ortodoxă, iar pe de altă parte oricare altă formă de parteneriat civil între homosexuali sau heterosexuali concepute ca forme exclusiv juridice de către ateii și guvernânții ateii care desconsideră și prigonesc dreapta credință ortodoxă. De aceea nu poate exista compatibilitate între căsătoria și familia tradițională ortodoxă română și

parteneriatele civile și nici acestea nu pot fi recunoscute ca formând o familie. Pentru a avea legitimitate ontologică normele juridice și morale nu pot și nu trebuie să fie contrare dogmei și adevărilor de credință ale ortodoxiei.

Este o gravă greșeală a guvernânților zilelor noastre de la toate nivelurile și din toate structurile în a considera că juridicul poate să aibă autonomie și să fie separat, față de sensurile și rațiunile existenței în general, ale existenței umane în special față de adevărurile de credință ortodoxe revelate nouă de către Dumnezeu și cuprinse în Sfânta Evanghelie, dogme ale Bisericii, Sfânta Tradiție și scrierile Sfinților Părinți. Este eronat a crede că puterea statală exercitată abuziv de către guvernânții ateii poate crea o realitate socială contrară firii. Din nefericire, guvernânții și ateii din zilele noastre se află profund ancorati în această eroare și ce este și mai grav este că vor să impună nefirescul existențial, neantul lipsei de sens tuturor.

„Biserica Ortodoxă socotește că mântuirea nu se finalizează în moartea lui Hristos pe cruce, ca echivalent juridic al jignirii aduse de omenire lui Dumnezeu, ci în unirea lui Hristos cel răstignit și înviat cu oamenii ce cred în El, pentru ca și ei să poată muri păcatului și învia. Consecvent cu aceasta, ea acordă Tainelor un loc de mare importanță în iconomia mântuirii ca mijloace prin care se înfăptuiește această unire a oamenilor cu Hristos... La baza concepției despre Taine a Bisericii Ortodoxe stă încrederea în putința lucrării Duhului dumnezeiesc al lui Hristos printr-un om asupra altui om, prin mijlocirea trupului și a materiei dintre ele, în ambianța Bisericii, ca trup tainic al lui Hristos. E încrederea că Duhul dumnezeiesc poate lucra prin mijlocirea spiritului omenesc asupra materiei cosmice în general și asupra altor persoane”¹⁰.

Părintele academician doctor Dumitru Stăniloae arată că: „Taina Nunții este un act sfânt, de origine dumnezeiască în care, prin preot, se împărtășește harul Sfântului Duh, unui bărbat și unei femei ce se unesc liber în căsătorie, care sfințește și înalță legătura naturală a căsătoriei la demnitatea reprezentării unirii duhovnicești dintre Hristos și Biserică”¹¹. Taina nunții și a familiei a fost instituită de Însuși Dumnezeu în grădina Raiului când a binecuvântat Dumnezeu pe Adam și pe Eva zicând: „Creșteți și vă înmulțiți, umpleți pământul și-l stăpâniți” (Facerea 1:28). Din acel moment, cei doi (bărbatul și femeia) au devenit un singur trup, fiind alături la bine dar și la rău, la bucurii dar și la necazuri, la rugăciune, dar și în momentele de rătăcire și slăbire a credinței, ajutându-se reciproc pentru întărirea acesteia. Familia nu este un parteneriat civil între heterosexuali sau homosexuali. Nu este și nu poate fi o simplă relație socială care poate deveni un raport juridic. Este o unire prin har și iubire

a două ipostasuri umane diferite, a unui bărbat și a unei femei.

Așa cum am afirmat și în alte studii, apreciem că în România din perspectivă juridică nu poate fi recunoscută și nici admisă familia bazată pe *căsătoria dintre persoane de același sex*. Prezentăm următoarele argumente:

Conform dreptului natural și legislației în vigoare, nu se poate recunoaște în România căsătoria și familia unui cuplu de homosexuali. O astfel de uniune, indiferent care este sursa ei nu poate fi identică familiei. Căsătoria dintre homosexuali încheiată în alt stat nu poate fi recunoscută în România și nici nu poate genera dreptul la familie.

Întrucât familia este nu numai un drept, ci și o instituție juridică de natură constituțională, adoptarea de către Parlament a unei legi privind dreptul la familie pentru homosexuali, sau parteneriatele bazate pe distincția dintre familie și viața de familie ar fi posibilă în opinia mea numai după modificarea Constituției în acest sens. Nici Constituția și nici legislația subsecventă nu consacră și nu garantează în România asemenea forme de parteneriat, ba mai mult le interzic. Ar fi necesară și abrogarea art. 277 din Codul Civil, fapt care nu se poate realiza decât după o procedură legislativă derogatorie de la dreptul comun deoarece Codul Civil este o lege organică.

Drepturile constituționale și subiective ale cuplurilor de homosexuali nu sunt încălcate în România și pot fi exercitate în condițiile prevăzute de lege. Nu este necesară o reglementare normativă specială pentru diferitele forme de parteneriat civil între heterosexuali sau homosexuali, parteneriate care există în prezent în România. Principiul moral și juridic al toleranței permit existența lor fără a fi asimilate familiei, cu condiția de a nu contraveni legislației în vigoare, ordinii de drept sau bunelor moravuri.

Ultima tentativă de revizuire a Constituției a avut loc în 2018, când în baza unei inițiative cetățenești s-a propus revizuirea art. 48 alin 1, în sensul că „Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită dintre un bărbat și o femeie”. Au fost parcurse cu succes toate etapele procedurale, dar actul final al aprobării revizuirii, Referendumul național a eșuat, întrucât nu a fost atins pragul de validare. Conform Biroului Electoral Central, 21,1% dintre românii cu drept de vot s-au prezentat la urne în cele două zile dedicate consultării. Referendumul din 6 și 7 octombrie 2018 a înregistrat, astfel, cea mai slabă prezență la vot din 1990 și până în prezent. Modificarea Constituției a fost susținută de 91,56% dintre cei prezenți la urne. Este prima inițiativă cetățenească de revizuire a Constituției demarată în România de la căderea comunismului în 1989. Acest Referendum este un exemplu elocvent al indiferenței majorității electoratului român față de

Constituție și în special pentru includerea în conținutul normativ al Legii fundamentale a unui principiu privind constituirea familiei axat pe tradițiile și valorile dreptei credințe ortodoxe a poporului român, a căror valabilitate și viabilitate se apropie de 2000 de ani. Dar merită să afirmăm în continuare, în doctrină (sau în alte forme, și mai ales în fapt) familia tradițională românească milenară bazată pe credința ortodoxă¹².

Teoria supraomului

Alături de majoritatea autorilor care au studiat acest subiect, ideologia postmodernismului are ca început filosofia lui Nietzsche, Schopenhauer, Heidegger, continuată de filosofia existențialistă. Notele comune constau în neîncrederea și dezavuarea valorilor clasice ale raționalismului și a moralei burgheze, propovăduirea ateismului și chiar spiritul antagonic mai ales față de ortodoxie și de Biserică, afirmarea și susținerea tezei că această lume este ultima realitate și prin urmare, omul și lumea sunt finite și lipsite de sens, „omul este aruncat în lume”, într-o existență ostilă care îi cauzează permanent trăiri profunde de frică, angoasă și disperare. Omul, pentru a fi fericit în această stare existențială trebuie să se descătușeze de principii și valori, să acționeze instinctual, să se manifeste liber pentru că toate sunt posibile într-o lume finită, lipsită de sens și care se termină inevitabil în moarte și neant pentru care „Dumnezeu a murit”, cum spune Nietzsche.

Realitatea este alta. Chiar dacă omul postmodern se desparte de Dumnezeu, El nu îl uită pe om. Dumnezeu nu moare, numai credința în Dumnezeu a omului postmodern pentru că a fost creat de Creatorul lui cu libertate și poate să aleagă între bine și rău, între a crede și a nu crede, în voința și lucrarea de a da sens vieții, sau să trăiască în frică și angoasă.

Cuvintele Mântuitorului, Domnul Iisus Hristos sunt veșnic actuale: *Ați auzit că s-a zis: ‘Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău.’ Dar Eu vă spun: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă asupresc și vă prigonesc, ca să fiți fii ai Tatălui vostru care este în ceruri; căci El face să răsară soarele Său peste cei răi și peste cei buni și să ploie peste cei drești și peste cei nedrești (Matei 5, 43-45).*

Secularizarea omului și societății, progresul exponențial al științelor și tehnologiei au dus la încrederea nemăsurată a omului în propria sa ființă, în rațiunea sa. Omul a devenit propriul lui Dumnezeu, mai precis din persoană a devenit individ, fiecare om considerându-se a fi propriul său Dumnezeu.

Puterea omului de a cunoaște de a da sensuri, aspirația sa spre înalt, spre transcendent, progresul științific și tehnologic care au drept consecință îmbunătățirea vieții, a confortului, a comunicării, sunt

daruri neprețuite ale lui Dumnezeu. Nu cunoașterea, știința și tehnologia sunt rele, ci modul în care sunt folosite, finalitatea conferită de om împotriva firii, considerându-se pe sine ca fiind singurul creator.

Părintele profesor Dumitru Stăniloae afirma în acest sens: „Este numai o părere că omul L-a pierdut pe Dumnezeu în veacul nostru. Dumnezeu nu poate fi pierdut de tot de către om. Am văzut că chiar lupta omului împotriva lui Dumnezeu e un semn că nu L-a pierdut și nu-L poate pierde de tot pe Dumnezeu. El vrea să rămână cu atributele lui Dumnezeu (infinitate, perfecțiune, sens, viață nepieritoare, raționalitate), dar fără purtătorul lor. Când omul rămâne numai cu aceste atribute, dar fără un purtător al ei, ele își pierd forma, sensul, devin o grămadă indistinctă și fără consistență când nu mai îmbracă pe cineva”¹³.

În acest context, ideologia postmodernistă și cei care o susțin promovează filosofia supraomului așa cum a fost concepută de Nietzsche. Raportul moral dintre *om* și *supraom* este o temă centrală în lucrările lui Nietzsche, în special în *Genealogia moralei*. Filozoful german consideră existența a două tipare fundamentale în moralitate: moralitatea omului de turmă, a sclavului, și moralitatea supraomului, a stăpânului, a omului liber. Caracteristicile omului de turmă sunt bunătatea, smerenia și simpatia, mai precis elemente de bază ale creștinismului, în timp ce supraomul are trăsăturile mândriei, puterii și înnobilării. Omul și supraomul cuantifică diferit acțiunile morale. Termenul de „moralitate” are alt sens decât cel propriu în filozofia lui Nietzsche; o moralitate particulară este intrinsecă unei culturi particulare, adică limbajul, practicile, instituțiile sunt cuprinse între conflictul valoric dintre cele două tipare.

Utilitatea și plăcerea sunt singurele criterii valorice pentru existența omului devenit individ. „Omul liber, deținătorul unei vaste și neîmblânzite voințe, își găsește în această posesie etalonul său de valoare: bazându-se pe sine însuși pentru a-i judeca pe alții, el venerează sau disprețuiește; și la fel cum fatalmente îi cinstește pe cei care îi seamănă, puternicii pe care se poate conta (cei care pot promite)...”¹⁴. Omul liber sau stăpânul se vede într-un anumit sens drept o măsură a tuturor lucrurilor: „Aristocratul este încrezător în sine, prețuind tot ceea ce îi este propriu, îi ajută pe nefericiți, dar nu din milă ci din impulsul unei abundențe de putere, este mândru de condiția sa, ostil și ironic față de altruism, consideră că are obligații doar față de cei de-o seamă cu el”¹⁵.

Totuși, pentru cei mai mulți oameni condiția supraomului în societate este numai o iluzie. De fapt, în epoca postmodernă, drepturile și libertățile fundamentale ale omului sunt clamate, dar transformate de guvernanți într-un umanism abstract, tehnologic, fără oameni și mai ales fără Dumnezeu.

Iluzia că libertățile publice nu mai sunt necesare este generată de guvernanți pentru a putea domina, pentru

a reduce omul de la persoana la individ. Există concepția că statul și guvernanții europeni sunt cei care cunosc ce este bine pentru om și societate. De aceea drepturile și libertățile individuale în spațiul public nu își mai au rostul.

Ovidiu Hurduzeu vorbește în acest sens de *sclavii fericiți*. Occidentalul și nu numai se simte astăzi din ce în ce mai vulnerabil. Panica, nesiguranța, apatia socială, evitarea de măsuri drastice de securitate au înlocuit spiritul temerar, dorința de a experimenta și depăși limitele, dorința de libertate. Totul a devenit subordonat noțiunii de siguranță, de securitate. Acum nimeni nu te mai întreabă – „te simți liber?” Acum întrebarea este – „te simți în siguranță?” Siguranța nu trebuie privită într-un sens restrâns, tehnic, ci în adevărul ei profund ca viziune asupra lumii. Perceperea realității prin ideea de *vulnerabilitate* este un fenomen cultural strâns legat de statutul individului în epoca noastră a hiperglobalizării și a postmodernității instituționalizate¹⁶. Și statul comunist dorea același lucru și avea aceeași politică de a anihila libertățile omului și de a-i oferi siguranță socială în schimb.

Este o iluzie a guvernanților că omul creat după chipul și asemănarea cu Dumnezeu ar putea să abandoneze libertatea sa, să accepte restrângeri și limitări drastice ale drepturilor sale și să accepte tutela dominatoare a statului, însoțită de siguranța în mediul social. Personalitatea, demnitatea și libertatea omului nu pot fi desființate de către guvernanți pentru că ele sunt daruri ale lui Dumnezeu și de aceea omul în mediu social nu se va mulțumi niciodată cu statutul de „sclav fericit”.

Omul, postmodern, înzestrat cu libertate, poate să aleagă dacă rămâne în comuniune cu Dumnezeu sau se desparte de El. Omul zilelor noastre, la fel ca și protopărinții noștri, vrea să fie Dumnezeu, nu poate și, prin urmare, cade, devine un fiu risipitor. Omul zilelor noastre își creează proprii săi idoli în care crede și prin care cade în finitudinea acestei lumi în repetitivitatea legilor și determinismului natural.

Dacă ar fi să alegem ca termen de comparație fenomenele fizicii, pentru așa zisul supraom postmodern se aplică reflecția în oglindă, la fel ca în mitul lui Narcis. În acest joc, sesizăm puterea de metamorfoză a oglinzii. Imaginea de sine (proiectată în oglinda personală), preia controlul asupra sinelui, ancorat încă în realitatea naturii, și îi conferă noi perspective. De acum înainte, nu mai există limite ale naturii în privința evoluției, a devenirii. Există numai adevărul meu cu privire la mine însumi. Iar în oglinda personală mă pot imagina fără a mai avea vreo restricție. Și orice îmi pot imagina, înseamnă că există și în realitate.

Idolii vremurilor noastre prin care societatea secularizată și omul contemporan se despart de Dumnezeu sunt egoismul, mândria, slava deșartă,

considerarea acestei lumi ca fiind singura existentă, absolutizarea puterii rațiunii omenești, idolul tehnologiei care se substituie umanismului și virtuților creștine, consumismul care a denaturat existența socială, aceasta devenind o societate de consum, a dorinței de acumulare materială, iar omul nu mai dorește să fie ci să aibă, voința de putere și de a domina, slava deșartă, înlocuirea drepturilor și libertăților fundamentale cu siguranța socială, proliferarea sectelor și a protestantismului prin care omul își creează propriii dumnezei.

„Luați seama dar, fraților, ca niciunul dintre voi să n-aibă o inimă rea și necredincioasă, care să vă despartă de Dumnezeu cel viu.” (Evrei 3: 12) Dumnezeu, Creatorul tuturor lucrurilor, susține toate faptele în mana Sa și în bunătatea Sa. El este aproape de noi. El este peste tot și El conține tot. Niciodată, nici măcar pentru o clipă, El nu vrea și nu dorește să fie departe de faptele Lui și de creația Lui. El e autorul tuturor lucrurilor și toate lucrurile au fost făcute prin El. Amprenta Lui se găsește peste tot, pentru ca nu exista un loc în care El să nu fie prezent.

A creat oamenii după chipul și asemănarea Sa, ca să îi facă stăpânii creației Lui și să aibă cu ei o comuniune veșnică și neîntreruptă. Oamenii aveau să fie administratorii Lui pe pământ și făptuitorii planului Lui aici pe pământ.

Din nefericire, oamenii au căzut în păcat și a fost nevoie ca Însuși Fiul Său să vină să moară pentru păcatele și greșelile noastre și să ne împăce astfel din nou cu Dumnezeu. Oamenii care aveau să primească Cuvântul lui Iisus Hristos deveneau din nou așa cum erau Adam și Eva la începutul începuturilor. Adică puri și fără de păcat, în comuniune neîntreruptă cu Dumnezeu. Prin Iisus Hristos, păcatul și moartea, despărțirea și depărtarea de Dumnezeu au fost învinse pentru totdeauna.

Despărțirea de Dumnezeu este înstrăinarea tragică a omului nu numai de Creatorul său dar și de el însuși, de societate, de natură, de autenticul firii sale, pe care el o consimte, o dorește, căutând o fericire iluzorie în idoli vremurilor noastre și precaritățile acestei lumi finite pe care o consideră singura posibilă. Omul devine robul propriilor iluzii, al ideologiilor de tot felul, robul patimilor sale, a eului său care se închide refuzând deschiderea către altul prin iubire, bunătate, facerea de bine pentru de aproapele său. „Suntem exclusiviști”, spunea Părintele Teofil Părăian.

Omul contemporan suportă și o altă înstrăinare tragică. Statul se desparte de societate și de om. Statul de drept, contractul social, în forma sa juridică supremă care este constituția, drepturile și libertățile fundamentale sunt proclamate retoric, dar în fapt infirmate de guvernanții contemporani prin deciziile pe care le impun.

Drepturile și libertățile fundamentale au fost restrânse drastic în ultimii doi ani fără nicio justificare

constituțională sau rațională, independența justiției a devenit o iluzie, globalizarea contemporană transformă omul în individ anonim pierdut în masa socială. Statul social își încetează existența deoarece guvernanții nu își respectă obligațiile contractului social de a garanta un nivel decent de trai pentru toți, locuri de muncă, învățământ gratuit și performant, asigurări sociale eficiente, un sistem instituțional sanitar cu adevărat performant.

Statul contemporan, contrar menirii sale și contractului social, promovează existența socială bazată pe consumism, care generează plăceri și satisfacții efemere, pe libera concurență, ce duce la înstrăinare, la exclusivism social. Libertatea a fost înlocuită cu siguranța socială și implică supunerea totală a individului față de cei care exercită puterea. Guvernării contemporani interni și internaționali preocupați exclusiv de interesele lor patrimoniale și de dominație și nu de interesul public, transformă pe omul contemporan într-un „sclav fericit”. Ceea ce accentuează și mai mult tragismul acestei forme de înstrăinare este faptul că omul, de multe ori o acceptă, mai mult sau mai puțin conștient.

Astăzi asistăm la o formă inedită de despărțire socială, de abandon social. Statul la abandonat pe om, din persoană îl transformă într-un individ anonim, supus întru totul puterii guvernanților, garantarea drepturilor și libertăților fundamentale devine o simplă retorică sau chiar o iluzie, sărăcia de masă și discrepanțele sociale devin un loc comun, în locul libertății i se oferă o efemeră și iluzorie siguranță socială, iar guvernarea se bazează pe constrângeri și restricții de tot felul,

Despărțirea statului de om înseamnă ruperea unilaterală, din partea guvernanților a contractului social, iar statul de drept, atât de mult laudat, a ajuns un instrument de constrângere a guvernanților, iar pentru om o iluzie. Sociabilitatea omului, dimensiunea socială a existenței sale nu pot fi anulate și nici desființate. De aceea omul trebuie să se regăsească pe sine în alte forme de existență socială decât cea juridică.

Despărțirea de Dumnezeu, formele de înstrăinare socială pe care omul de astăzi le suportă, nu pot fi și nu sunt ireversibile. Întoarcerea la Dumnezeu, reconstrucția sinelui mai adânc al omului în puritatea și frumusețea sa, dăruită de Creator, întoarcerea la dreapta credință ortodoxă sunt încă posibile. Dumnezeu îl așteaptă pe fiecare dintre noi să se întoarcă la El, la frumusețea cea dintâi a firii sale. Însuși Mântuitorul a spus aceasta în pilda „Tatălui iubitor și a fiului risipitor”.

Înstrăinarea socială a omului postmodern poate fi depășită. Sunt două condiții: omul să se cunoască pe sine însuși și să conștientizeze că darul libertății este de la Dumnezeu și nu de la guvernanți, că nu este un

simpliciu individ anonim într-o masă de oameni, ci o persoană creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu; și o nouă paradigmă a existenței sociale care să restabilească valorile dimensiunii sociale a existenței omului.

Ideologia inteligenței artificiale. Inteligența artificială (IA) este inteligența mașinilor inteligente, a roboților, care își percepe mediul și efectuează acțiuni care maximizează șansa de a-și atinge cu succes obiectivele. Este definită ca fiind „capacitatea unui sistem de a interpreta corect datele externe, de a învăța din astfel de date și de a folosi ceea ce a învățat pentru a-și atinge obiective și sarcini specifice printr-o adaptare flexibilă” (Kaplan Andreas). Riscul existențial cauzat de inteligența artificială puternică (sau generală) este ipoteza conform căreia progresul substanțial în inteligență artificială (sau generală; prescurtat AGI în engleză) ar putea duce într-o zi la dispariția omului sau la o altă catastrofă globală nerecuperabilă.

În epoca postmodernismului, în cadrul acestei ideologii se vorbește deja de superioritatea inteligenței artificiale față de inteligența omului, de competiția dintre om și mașină, de necesitatea reglementării juridice a relațiilor sociale care au ca obiect inteligența artificială, chiar și de o reglementare unitară juridică a inteligenței naturale a omului și a inteligenței artificiale, considerându-se că ele sunt echivalente fenomenologic.

Sunt de actualitate și aspectele etice pe care le implică sistemele informatice, utilizarea lor, stocarea și utilizarea informațiilor. Mulți oameni de știință, juriști, oameni de cultură, dar și politicieni sunt preocupați de riscurile pentru om și societate, vulnerabilitățile, dar și elementele de progres ale inteligenței artificiale. Putem vorbi de ideologie sau filosofie a inteligenței artificiale deoarece este o parte componentă a gândirii și realităților postmoderniste și implicațiile inteligenței artificiale sunt profunde pentru om, societate, pentru sensul și scopul existenței.

Nu ne propunem în acest studiu să analizăm toate aceste aspecte ale inteligenței artificiale. În cele ce urmează expunem sintetic opinia noastră. Definirea noțiunii de „inteligență”: inteligență naturală (sunt autori, oameni de știință, care vorbesc de o inteligență a materiei) și inteligență umană. Conceptul este studiat cu precădere de psihologie ca știință aplicativă. Filosofia și teologia utilizează rar acest concept. Inteligența umană este înțeleasă de psihologie fie ca funcție a activității neuronale a creierului fie ca aptitudine comportamentală, așa cum afirmă teoriile behavioriste. În limbaj popular, inteligența este o aptitudine a omului întreprinzător, descărcător, care se adaptează ușor. Inteligența umană, atât la nivelul simțului comun, cât și în teoriile filozofice sau teologice nu este asimilată cu rațiunea umană sau

capacitatea cognitivă a omului. Acestea din urmă sunt atribute ale omului ca ființă spirituală, înzestrată cu suflet nemuritor, capacitate rațională, afectivă, cognitivă și volitivă.

Cercetările în domeniul biologiei neuronale au demonstrat că nici una dintre capacitățile raționale și nici inteligența umană nu pot fi explicate integral numai prin funcțiile neuronale ale omului. Aceasta este o limită obiectivă a cunoașterii umane și nu una subiectivă. Altfel spus, inteligența și rațiunea umană sunt mai mult și altceva decât ansamblul funcțiilor biologice. Totodată, viața nu este ansamblul funcțiilor biologice care o susțin. Nicio teorie sau ipoteză științifică nu explică originea vieții și nici ce este viața, cu atât mai puțin să fundamenteze posibilitatea creării artificiale a vieții.

Consider că psihologismul nu trebuie absolutizat deoarece explicațiile sale privind rațiunea, inteligența și conduita omului sunt fie incomplete, fie nu țin cont de realități mult mai profunde decât fenomenalitatea teoriilor psihologice.

Trebuie definit conceptul de „inteligență artificială”, care, în opinia noastră, este mult mai vechi decât timpul la care a fost propus. Astfel, vechile civilizații ale Egiptului, ale Sumerului sau civilizația maya, foloseau instrumente și tehnici de calcul cu ajutorul cărora puteau să creeze (a se vedea piramidele) sau puteau să facă predicții calendaristice și astronomice pe timp îndelungat. Noțiunea de „artificial” corespunde în plan filosofic ideii de inautentic, realitate lipsită de ipostas existențial. Incontestabil, inteligența artificială, sub forma sistemelor informatice, a roboticii, digitalizarea etc. este o tehnologie, la fel ca atâtea altele, creată de om, în serviciul omului și evident de mare utilitate în realizarea scopurilor, raționale cognitive și chiar volitive ale omului, excluzând cele afective.

Nu se pot face comparații între inteligența umană și inteligența artificială. Cele două realități au o natură diferită. Aristotel, în „Organon – Definițiile”, spune că se pot compara numai realități care au aceeași natură existențială, adevăr regăsit astăzi în toate științele. Inteligența omului este un atribut existențial al acestuia, pe când inteligența artificială este o tehnologie, de o utilitate incontestabilă pentru om, dar în nici un caz nu are aceeași natură cu inteligența omului. Este diferența și separația absolută dintre creator și creat. În acest caz, omul este creatorul inteligenței artificiale. Este adevărat că expansiunea inteligenței artificiale a dus astăzi la întărirea ateismului și la refuzul credinței (nu întotdeauna al religiei). Acest fenomen își are începutul nu acum, ci în secolul al XVIII-lea, când omul a considerat că poate să înlocuiască rațiunea sa cu Dumnezeu. De atunci, au apărut noi <’religii’> cum ar fi ”religia drepturilor omului sau a inteligenței artificiale”. Este o dramă a omului contemporan. Cred că ar trebui

abordat critic acest aspect. Noțiunile de religie sau de teologie nu se confundă cu credința. Omul se raportează la Dumnezeu prin credință, nu prin religie sau teologie, cu atât mai puțin prin tehnologie, în condițiile în care este considerată suficientă sieși.

Poate că este bine să discutăm și de limitele inteligenței artificiale. Niciun sistem considerat a fi un sistem inteligent artificial nu se poate subroga rațiunii creative a omului, facultăților sale afective și volitive. Orice formă de inteligență artificială trebuie să rămână pentru om doar o unealtă, un mijloc și nu un scop. Kant spune că omul trebuie să fie considerat totdeauna ca scop și niciodată ca mijloc. De altfel, filosofia și știința au evidențiat limite obiective ale rațiunii umane considerată prin capacitatea sa cognitivă. Nu intru în amănunte, dar am în vedere principiul de incertitudine al lui Heisenberg, constanta lui Plank sau teoria caracterului incomplet, respectiv contradictoriu, al oricărui sistem axiomatic, elaborată de matematicianul Goodel. Nu sunt de acord cu afirmațiile politicianilor că viitorul va însemna digitalizarea educației, a democrației, a deciziilor. O astfel de realitate ar fi o mare tragedie pentru om. Riscurile inteligenței artificiale cred că ar trebui mai bine precizate. În opinia mea, ele vizează în special încercarea de a compara și înlocui inteligența umană cu cea artificială, omul ar putea deveni un simplu mijloc și nu un scop, slăbirea și chiar denaturarea umanismului social și juridic. Einstein sublinia foarte bine că tehnologia a luat locul umanismului. De aceea, nu inteligența artificială este rea sau dăunătoare, ci modul în care oamenii înțeleg să o folosească.

Contradicția dintre consacarea juridică a drepturilor omului și restrângerea abuzivă a acestora. Restrângerea și abolirea libertății omului de către cei care exercită guvernarea este veche de când lumea, de pe vremea sclavagismului. Postmodernismul social se caracterizează printr-o contradicție majoră între două realități: prima realitate, proclamarea drepturilor fundamentale, consacarea lor în constituții și în instrumente juridice internaționale, iar pe de altă parte excesul de putere al guvernanților care restrâng prin mijloace juridice și politice aceste drepturi, încălcând astfel principiile legalității și legitimității, precum și al supremației Constituției. Excesul de putere al guvernanților în postmodernism privind omul ca persoană, creat după chipul lui Dumnezeu, și condiția omului în societate și în raport cu statul se manifestă prin: mai sus amintita contradicție, prin restrângerea exercitării drepturilor și libertăților fundamentale, inclusiv a libertății de conștiință și a libertății religioase, prin discriminare, scopul fiind acela ca omul postmodern să devină un „sclav fericit”.

Antonie Iorgovan afirma că o problemă de esență a statului de drept este aceea de a răspunde întrebării:

”unde se termină puterea discreționară și unde începe abuzul de drept, unde se termină comportamentul legal al administrației, concretizat prin dreptul acesteia de apreciere, și unde începe încălcarea unui drept subiectiv sau interes legitim al cetățeanului?” Depășirea limitelor puterii discreționare semnifică încălcarea principiului legalității sau ceea ce în legislație, doctrină și jurisprudență se numește a fi “exces de putere”. Excesul de putere în activitatea organelor statului este echivalent cu abuzul de drept, deoarece semnifică exercitarea unei competențe legale fără să existe o motivare rezonabilă sau fără să existe un raport adecvat între măsura dispusă, situația de fapt și scopul legitim urmărit. Situațiile excepționale reprezintă un caz particular în care autoritățile statului și în special cele administrative, își pot exercita puterea discreționară, existând evident pericolul excesului de putere. Excesul de putere se poate manifesta în aceste împrejurări cel puțin prin trei aspecte: a) aprecierea unei situații de fapt ca fiind un caz excepțional, deși nu are această semnificație (lipsa unei motivații obiective și rezonabilă); b) măsurile dispuse de autoritățile statului competente, în virtutea puterii discreționare, să depășească ceea ce este necesar pentru ocrotirea interesului public grav amenințat; c) dacă aceste măsuri limitează în mod excesiv, nejustificat, exercițiul drepturilor și libertăților fundamentale recunoscute constituțional.

Existența unor stări de criză – economice, sociale, politice sau constituționale – nu justifică excesul de putere. În acest sens, profesorul Tudor Drăganu afirma: “ideea statului de drept cere ca ele (situațiile excepționale n.n.) să-și găsească reglementări adecvate în textul constituțiilor, ori de câte ori acestea au un caracter rigid. O asemenea reglementare constituțională este necesară să determine limitativ domeniile de raporturi sociale, în care transferul de competență de la parlament la guvern poate avea loc, să sublinieze caracterul lui temporar, prin stabilirea unor termene de aplicabilitate și să precizeze scopurile în vederea cărora el se efectuează.”

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți fundamentale, prin lege, reprezintă o ingerință a statului în exercitarea acestor drepturi și libertăți, justificată de realizarea unui scop legitim. Pentru evitarea arbitrarului sau a excesului de putere din partea autorităților statale care adoptă asemenea măsuri este necesar să existe garanții asigurate de stat, care să fie adecvate la finalitatea constituțională urmărită, aceea de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale, în situațiile concrete în care li s-ar putea aduce atingere. Principiul proporționalității este o astfel de garanție constituțională care permite sancționarea de către instanța constituțională a ingerințelor arbitrare ale Parlamentului sau Guvernului în exercitarea acestor drepturi.

Prin urmare, măsurile adoptate de stat prin care se restrânge exercițiul unor drepturi sau libertăți fundamentale pentru a nu fi abuzive trebuie să fie nu numai legale, adică dispuse prin lege, sau de un act normativ echivalent ca forță juridică legii, dar și legitime (juste), adică necesare într-o societate democratică, nediscriminatorii, proporționale cu situația care le determină și să nu afecteze substanța dreptului. Proporționalitatea și necesitatea într-o societate democratică sunt criterii de apreciere, atât pentru legiuitor, cât și pentru judecător, a legitimității restrângerii exercițiului unor drepturi și libertăți fundamentale. Principiile egalității în drepturi a tuturor oamenilor și al nondiscriminării sunt valori constituționale, consacrate normativ în toate constituțiile democratice, în legi și în tratate internaționale. Aceste principii au valoare existențială pentru că își au originea în principiul egalității tuturor oamenilor în fața lui Dumnezeu care a spus: "Iar Eu zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc. Ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele și peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepți" (Matei, 5, 44,45). Principiul fraternității este de asemenea o valoare existențială pentru toți oamenii pentru că este expresia socială a Poruncii iubirii dată de Mântuitor. Din nefericire, acest principiu formulat în documentele politice și constituționale ale revoluționarilor francezi din 1789 și ale revoluționarilor români din 1848 nu a fost înscris în constituțiile contemporane.

În doctrină, discriminarea este caracterizată prin reunirea a două elemente, mai precis tratarea diferită a unor persoane aflate în situații identice sau comparabile (sau, dimpotrivă, tratarea identică a unor persoane aflate în situații diferite), pe de o parte, și lipsa unei justificări obiective pentru un asemenea tratament, pe de altă parte. *Discriminarea*, ca opus al echității, este definită ca fiind practica ilegală de a trata mai puțin favorabil pe unii indivizi în comparație cu alții, din cauză că sunt diferiți ca sex, rasă, religie etc. Înseamnă a trata mai puțin favorabil un grup în comparație cu altul, pe un motiv nejustificabil.

Fără a insista foarte mult asupra aspectelor doctrinare și normative în materie, evidențiem unele reglementări cuprinse în tratate și convenții internaționale. Amintim în acest sens principiile proclamate în Carta Națiunilor Unite, care recunosc demnitatea și valoarea intrinseci cât și drepturile egale și inalienabile ale tuturor membrilor familiei umane drept fundamentul libertății, justiției și păcii în lume. Articolul 1 al Declarației Universale a Drepturilor Omului proclamă că toate ființele umane sunt născute libere și egale în demnitate și drepturi. Articolul 7 din același document proclamă: „Toți oamenii sunt egali în fața legii și au, fără nici o deosebire, dreptul la o egală

protecție a legii. Toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar viola prezenta Declarație și împotriva oricărei provocări la o asemenea discriminare”. Articolul 12 stipulează: „Nimeni nu va fi supus la imixtiuni arbitrare în viața sa personală, în familia sa, în domiciliul lui sau în corespondența sa, nici la atingeri aduse onoarei și reputației sale. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixtiuni sau atingeri”. Iar în articolul 30 se arată că: „Nici o dispoziție a prezentei Declarații nu poate fi interpretată ca implicând pentru vreun stat, grupare sau persoană dreptul de a se deda la vreo activitate sau de a săvârși vreun act îndreptat spre desființarea unor drepturi sau libertăți enunțate în prezenta Declarație”.

Amintind faptul că Națiunile Unite, în Declarația Universală a Drepturilor Omului și în Convențiile Internaționale cu privire la drepturile omului și alte tratate universale, a proclamat faptul că fiecare este îndreptățit la toate drepturile și libertățile incluse în acestea, fără distincție de orice fel, angajând statele să ia toate măsurile posibile pentru a asigura nediscriminarea în exercitarea tuturor drepturilor omului; Convenția Internațională cu privire la Drepturile Civile și Politice adoptată de ONU în anul 1966, în articolul 2 impune obligații: „Statele părți la prezenta Convenție se angajează să respecte și să garanteze tuturor indivizilor care se găsesc pe teritoriul lor și țin de competența lor drepturile recunoscute în prezenta Convenție, fără nici o deosebire, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare”. Același document, în articolul 26, recunoaște dreptul la nediscriminare ca un drept fundamental al omului autonom și obligația corelată a statelor de a realiza acest drept. Edificatoare sunt și dispozițiile cuprinse în art. 14 al Convenției Europene pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale: „Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.

Diferite organisme, instituții și institute internaționale susțin faptul că discriminarea, prin natura sa, dăunează capacităților umane în maniere injuste, creând cicluri ale dezavantajelor și negări ale libertății care împiedică dezvoltarea umană. Au recunoscut și afirmat importanța combaterii fiecărei forme de discriminare, inclusiv nevoia de a lua măsurile adecvate pentru a capacita persoanele care sunt dezavantajate să-și realizeze întregul potențial și pentru a contribui la participarea lor completă în viața economică, socială, politică, culturală și civică.

Declarația Principiilor Egalității este un document deosebit de important adoptat la 5 aprilie 2008 la Londra de către avocați ai drepturilor omului și experți în legislația internațională în materia drepturilor omului și în legislația pentru egalitate, în care se menționează, printre altele: „Dreptul la egalitate este dreptul tuturor ființelor umane de a fi egale în demnitate, de a fi tratate cu respect și considerație și de a participa în condiții de egalitate cu ceilalți la orice aspect al vieții economice, sociale, politice, culturale sau civile. Toate ființele umane sunt egale în fața legii și au dreptul la protecție și beneficiu egale în fața legii” (art. 1). „Dreptul de a nu fi discriminat este un drept de sine stătător, fundamental, subsumat dreptului la egalitate” (art. 4). „Discriminarea trebuie interzisă acolo unde aceasta are loc pe criterii de rasă, culoare, etnie, origine, sex, sarcină, maternitate, statut civil, familial sau profesional, limbă, religie sau credință, opinie politică sau de alt gen, origine la naștere, națională sau socială, naționalitate, statut economic, asociere cu o minoritate națională, orientare sexuală, identitate de gen, vârstă, dizabilitate, stare de sănătate, predispoziție genetică sau de altă natură spre boală sau o combinație a oricăroră dintre aceste criterii, sau în baza unor caracteristici asociate cu oricare dintre aceste criterii”(art. 5).

În legislația română, principiile egalității și al nondiscriminării sunt consacrate în Constituție: „Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări” (art. 16 alin 1). „Statul are ca fundament unitatea poporului român și solidaritatea cetățenilor săi”. „România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială”(art. 4).

Deținătorii efemeri ai puteri statale în această lume, naționali sau supranaționali, doresc să trăim prin delegație, să nu mai fim noi înșine, să renunțăm la personalitatea și demnitatea de oameni, la libertate și să le încredințăm lor dreptul să ne spună cine suntem, cum să ne trăim viața, să ne explice ce este libertatea și să ne confere libertate în limitele și formele dorite de ei, să ne restrângă drepturile naturale, să ne spună ce este bine și ce este rău, să ne facă să existăm fără Dumnezeu într-o societate atee pe care tot ei vor să o construiască după chipul și voia lor. Și toate acestea în schimbul unui pretins trai în siguranță, bazat pe consum, pe a avea și pentru a fi. Mulți dintre noi au acceptat acest compromis, au renunțat la autenticitatea lor, devenind simpli indivizi supuși, care se simt în siguranță sub puterea absolută și atotștiutoare a tătucului, care este leviatanul, statul actual căzut în fariseism, demagogie și ateism profund. Intenția guvernanților este să ne transforme în ”slavi fericiți”.

Herman Hesse, laureat al premiului Nobel pentru literatură, autorul romanului „Jocul cu mărgelile de sticlă”, remarcă cu multă înțelepciune: „Cu cât e mai vastă cultura unui om, cu cât mai mari îi sunt privilegiile, cu atât mai mari trebuie să fie în caz de nevoie sacrificiile pe care le face. Dar nu mai puțin este un laș și un trădător cel ce trădează principiile vieții spirituale de dragul unor interese materiale, cel care de exemplu este gata să lase pe seama deținătorilor puterii a decide cât fac doi ori doi. Este o trădare să sacrifici oricăror altor interese simțul pentru adevăr, onestitate intelectuală, devotamentul față de legile și metodele spiritului. Pot să vină vremuri de spaimă și de cel mai profund dezastru. Dacă în dezastru mai e posibilă vreo fericire, aceasta nu poate fi decât una spirituală, care să privească înapoi cu dorința de a salva cultura vremurilor trecute, care să privească înainte cu hotărârea de a reprezenta senin și statornic spiritul într-o perioadă ce altminteri ar putea să cadă pe deplin pradă materiei”.

Epoca postmodernismului este pentru om, pentru condiția sa socială, pentru dreapta credință, o perioadă de spaimă, de profund dezastru, de încercare, cum anticipa scriitorul Hermann Hesse. Pentru a rezista în aceste vremuri de încercare, îngăduite de Dumnezeu pentru păcatele noastre, pentru că refuzăm mâna Sa salvatoare și ne credem a tot puternici și stăpânii acestei lumi, există o singură cale de izbăvire: să ne întoarcem la Dumnezeu, să facem roade vrednice de pocăință (după cuvântul Mântuitorului: ”Și a zis: Adevărat zic vouă: De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor” - Matei,18,3), să ne întoarcem la Sfânta Biserică Ortodoxă, să credem și să ne rugăm mai mult, să împlinim Porunca Iubirii, prin care ne întoarcem la darul dumnezeiesc al vieții, al libertății și al demnității. Darurile lui Dumnezeu nu se iau niciodată înapoi. Noi suntem aceia care le refuzăm. Trebuie să ne recâștigăm demnitatea de om.

Postmodernismul și creștinismul

Omul postmodern nu este pierdut. Omul și societatea contemporană, din nefericire, parcurg criza generată de concepțiile postmoderniste, pe care le acceptă cu știință sau fără știință. Omul este creat după chipul lui Dumnezeu și acest dar nu se pierde, chiar dacă chipul dumnezeirii în om s-a mai hașurat.

Spre deosebire de alte culte, și de ideologia postmodernistă, creștinismul ortodox recunoaște valoarea deosebită a lumii și a omului ca fiind creația lui Dumnezeu. Lumea și omul nu sunt (doar) existențe căzute, așa cum le considera Origen, ci poartă în sine iubirea lui Dumnezeu, pentru că lumea și omul au fost create din iubire. Lumea (universul) are o valoare deosebită; este un adevăr care rezultă din cuvântul

Mântuitorului: „Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică (Ioan 3: 16).

Recurgem la cuvintele Părintele profesor Dumitru Stăniloae pentru a sublinia această concepție a valorii lumii și a omului potrivit gândirii teologice ortodoxe: „Creatorul a dat omului prin creație o valoare și o capacitate atât de mari de a se face Frate cu omul, de a vorbi și lucra prin firea omenească. Acesta este misterul cel mare al omului: că Dumnezeu se face el însuși Fiul al Omului, dar ne-coborând total în granițele omenești – căci aceasta ar fi una cu panteismul – arătând o slăbiciune a lui Dumnezeu, ci rămânând și Dumnezeu, mai presus de granițele omeneșului. Nașterea ca om din Fecioară arată atât mărirea lui Dumnezeu, cât și mărirea dată omului de partener al lui, de fire a persoanei lui. El se face Fiul Omului prin excelență, căci îl ridică pe om la starea lui de om cu firea neîmbolnăvită. Se face noul început, sănătos al omenirii. Cei ce rămân în el nu mai cad din umanitatea adevărată. Iar umanitatea adevărată nu este decât cea întărită în Dumnezeu”¹⁷.

Pentru a realiza o comuniune perfectă cu Dumnezeu, după inspirata învățătură a Sfântului Apostol Pavel, omul trebuie să aibă în primul rând credință. Prin credință, Hristos vine în camera inimii omenești: „așa încât Hristos să locuiască în inimile voastre prin credință; pentru ca având rădăcina și temelie puse în dragoste...”. (Efeseni 3:17) Astfel omul va primi Duhul făgăduit de Dumnezeu și prin credință putem deveni fiii ai lui Dumnezeu. (Galateni 2:15-21; 3: 14; 3:23-29; Filipeni 3:8-11).

Apropierea omului de Dumnezeu este posibilă kenotic, prin smerenie, prin golirea de sine, de „eu” fals, neînduhovnicit. Sfântul Pavel îi învață pe Filipeni că Hristos Însuși a luat o formă de slujitor și că „De aceea și Dumnezeu L-a înălțat nespun de mult și I-a dat Numele care este mai presus de orice nume; pentru ca în Numele lui Iisus, să se plece orice genunchi al celor din ceruri, de pe pământ și de sub pământ și orice limbă să mărturisească, spre slava lui Dumnezeu Tatăl, că Iisus Hristos este Domnul...” (Filipeni 2:5-11).

De asemenea, pentru a-L cunoaște pe Dumnezeu trebuie mai întâi să-L iubim pe Dumnezeu, fiindcă El ne-a iubit înainte, ca să ne împărtășim din aceeași iubire prin care Hristos ne-a adus la Tatăl: „Pe Cel ce n-a cunoscut niciun păcat, El L-a făcut păcat pentru noi, ca noi să fim neprihănirea lui Dumnezeu în El” (II Corinteni 5:21). Prin victoria asupra păcatului, a morții și a diavolului, Hristos a învins și a distrus ceea ce l-a despărțit pe om de Dumnezeu.

Prin Biserică trăim întru Hristos, împărtășind viața și moartea Sa, iar „Pentru că suntem botezați în moartea lui Hristos” am fost îngropați împreună cu El și ... „uniți cu El într-o moarte ca a Lui...” astfel că „Plata păcatului este moartea dar darul fără plată al lui Dumnezeu este viața veșnică în Hristos Iisus Domnul

nostru” (Romani 6). Moartea întru asemănarea morții lui Hristos este moartea întru înviere „Și toate lucrurile acestea sunt de la Dumnezeu, care ne-a împăcat cu El prin Iisus Hristos și ne-a încredințat slujba împăcării” (II Corinteni 5:14-18).

Note:

¹A se vedea Jean-Francois Lyotard, *The Postmodern Condition. A Report on Knowledge*, Editura, Manchester University Press, S.U.A, 1984.

²Pentru dezvoltări a se vedea, Gheorghe Cristian-Popa, *Postmodernismul nu-L neagă pe Dumnezeu, Îl ironizează*, publicat în <https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/postmodernismul-nu-l-neaga-pe-dumnezeu-il-ironizeaza-35933.html>

³A se vedea, Lev Sestov, *Toate lucrurile sunt posibile*, 1905.

⁴A se vedea Jacques Derrida, *Fiara si suveranul*, Volumul II (Seminar 2002-2003), Editura Tact, București, 2014; Jacques Derrida, *Dissemination*, Editura Bloomsbury Publishing Plc., Londra, 2016.

⁵Ludwig Wittgenstein, *Cercetări filosofice*, Editura Humanitas, București, 2013.

⁶Jean Baudrillard, *Cuvinte de acces*, Editura ART, București, 2008

⁷A se vedea, *Postmodernismul – deschideri filosofice*, Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1995.

⁸Pentru dezvoltări a se vedea, Hutcheon L., *Politica postmodernismului*, București, Editura Univers, 1997.

⁹Pentru dezvoltări a se vedea, Dorin Bodea, *Revoluția oglinzii și nașterea omului postmodern*, publicat pe <https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/revolutia-oglinzii-si-nasterea-omului-postmodern-620820.html>

¹⁰Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Vol. III, Editura Basilica, București, 2003

¹¹Dumitru Stăniloae, *op. cit.* p. 183.

¹²Pentru dezvoltări a se vedea, Marius Andreescu, *De la familia ortodoxă românească la parteneriatul civil occidental*, publicat în revista Porunca Iubirii, Editura Agaton, Făgăraș, 31. 01.2022.

¹³Dumitru Stăniloae, în, Protos Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovnicești*, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990, Vol. II, p. 98.

¹⁴Friedrich Wilhelm Nietzsche, *Genealogia moralei*, Editura Ideea Europeană, Iași, 2020, p. 68.

¹⁵Marina Seredovschii, *Conceptul de supraom în filosofia lui Nietzsche*, publicat pe https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/61-63.

¹⁶A se vedea, Ovidiu Hurduzeu, *Selavii fericiti. Lumea văzută din Silicon Valley*, Editura Timpul Iași, 2005, p. 5 .

¹⁷Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos. Lumina lumii și îndumnezeirea omului*, Opere complete, Vol. 6, Editura Basilica, București, 2014, p. 64.

Istoria primului cor bisericesc din Pitești

dr. Octavian DĂRMĂNESCU

(urmare din numărul trecut)

După miruitul din duminica 27 decembrie 1983 cântărețul Necula Dumitru provoacă o oarecare dezordine în biserică, protestând împotriva intrării în cor a unor noi elemente. Părintele pensionar Marin Diaconescu protestează și nu mai participă la slujbe. Dirijor secund este ales pr. pensionar Anatolie Friptu. Lucrurile, pe parcurs, se calmează²¹⁵. În 22 și 25 decembrie 1985, concerte de colinde, biserica fiind plină „până la refuz”. Noul dirijor principal este Anatolie Friptu, preot pensionar, fost secund, Grigore Mircescu de la Curtea de Argeș trecând secund și venind la Pitești când timpul și condițiile meteo permit²¹⁶. Anatolie Friptu dirijează ani buni, în 1988 întâlnindu-l tot aici²¹⁷. Corul este onorat de prezența solistului Ion Grigorescu, fiul parohului Constantin Grigorescu, o voce impresionantă, liberă de inerenta doză de teatralism întâlnită adesea în această rară și pretențioasă branșă artistică. Spre exemplu, de Paștele lui 1987 prof. dirijor Ion Băncilă din București, prezent la slujbă, îi laudă pe el și pe Ioana Ghina, soliști, pentru prestație²¹⁸. La vizita de hramul lui 1988 a Preasfințitului Calinic la „Sf. Gheorghe” solist este tot Ion Grigorescu, împreună cu Iasmina Popescu, amândoi de la Opera din București²¹⁹. Coriștilor li se oferă o masă „în casa doamnei Stavarache, lângă biserică”²²⁰. Anatolie Friptu este reangajat și în 1989, în aceleași condiții ca și în alți ani, bugetat de stat²²¹, cât și în 1990, cu 498 de lei lunar²²². În 1991 salariul lui este ridicat la 750 lei lunar²²³. Pentru 1992 Anatolie Friptu este din nou angajat în postul de dirijor și i se dau lunar 1.264 lei²²⁴, însă din vara acestui an dirijor vine actorul piteștean Aurel Duminică, plătit cu 1578 lei. Corul are acum 16 coriști plătiți lunar cu 524 lei²²⁵. În 1994 dirijorul Aurel Duminică este plătit cu 4200 lei²²⁶. În 1995 dirijorul Aurel Duminică moare subit, – conform învățătorului Gheorghe Ilie, corist vechi în Ars Nova și în corul domnesc din Pitești – un atac de cord, la cafea, într-o duminică, înainte de a merge la biserică pentru răspunsurile corale.

În noiembrie 1995 la conducerea corului bisericii domnești din Pitești vine, pentru aproape 20 de ani, dl

Corul bisericii domnești din Pitești în anii cincizeci ai secolului trecut.

Marcat cu x, dirijorul lui, prof. Constantin Albu. Sursa: arhiva bisericii domnești din Pitești, „Cartea de Aur”

Coman Selena Ștefania, Toroipan Ștefania Elena; la tenor, Sandu Cristian, Popescu George Leonard, Dărmănescu Octavian; la bas, Burcea Răzvan Alexandru, Popa Alin Mihăiță. Într-o formulă mică, așadar, opțiunea dirijorului de a introduce elemente tinere – cu tot riscul emisiei relativ scăzute, suplinită acceptabil de microfon și de difuzoare – este una nu neapărat istorică, de reîntoarcere involuntară la începutul corului din 1884 al diaconului Teodor Băjenaru, format din liceeni, ci de asigurare a viitorului muzicii corale în biserica din centrul municipiului Pitești. O ștafetă imponderabilă și foarte prețioasă pentru cine înțelege cât de puțin lucrurile fine.

Dirijori

Ion Ianculescu (dirijor între 1904²²⁹ și 1909). „Maistru de cor”, el merge special la un concurs, în capitală, pentru ocuparea unui post la catedrele vacante de muzică vocală²³⁰. Ion Ianculescu fusese fost șef al muzicii militare din Pitești²³¹. Tot el este fondatorul corului „Doina Carpaților” care, în 1910, concerta la Curtea de Argeș²³².

Iordan B. Arsenescu (dirijor în 1912²³³ și între 1915 și 1918). El figurează ca dirijor numai pe perioada aprilie-iulie 1912. Corul se numește „Armonia” și este propriu bisericii catedrale „Sf. Gheorghe”. Din 1915 îl găsim din nou la conducerea corului²³⁴.

C. Dionisescu (dirijor între 1912²³⁵ și 1913).

Teodor Săvulescu (dirijor în perioada noiembrie 1913²³⁶ și aprilie 1915). Încă din 1909 („elev al Conservatorului, cantor I la biserica Precista”) dorea să cânte cu corul lui nou înființat, „Farmecul”, însă epitropia se oprește la corul „Dorul”²³⁷. O evocare: „Sunt încă mulți bătrâni astăzi în Pitești care își aduc aminte cu nostalgie de concertele date de corul „Farmecul”. Cât despre dirijorul acestui cor, amintirile sunt mult mai puternice, deoarece Teodor Săvulescu, după ce a fost 30 de ani profesor de muzică la Școala normală din Pitești (de o exigență dusă până la limită) s-a stins din viață în 1960 în vârstă de 81 de ani”²³⁸. Inițial, fusese profesor la școala de cântăreți. „Teodor Săvulescu a adus ani de-a rândul în fața spectatorilor piteșteni coruri bine pregătite, cu o evidentă și permanentă grijă pentru repertoriu”, făcând din „Farmecul” „una din cele mai puternice formații corale pe care le-a avut Piteștiul”²³⁹. În Primul Război Mondial, concentrat la ordin în primăvara lui 1915, cade prizonier, întorcându-se în Pitești de-abia după semnarea păcii²⁴⁰.

Profil în enciclopedia oficială: „Săvulescu, Teodor (1879, Pitești – 1960). Profesor, muzică, dirijor, cor, solist vocal, bariton, compozitor. Studii liceale și universitare în Capitală. Activitate didactică permanentă la Pitești: Școala de Cântăreți Bisericești, Școala Normală (1907-1938). Dirijor: Corul Catedralei Sf. Gheorghe, Pitești, membru fondator Societatea

Corală Farmecul, Pitești, 13 noiembrie 1908, maestru dirijor (1909-1914) spectacole de referință. Combatant, Primul Război Mondial, prizonier (1917-1919). Creații importante: *Dorul mândrei mele*; *Bădișorul meu*. Implicări constante în viața cetății.(...) Aprecieri comunitare antume și postume (L.P.)”²⁴¹.

Alexandru (Alexis) Rădulescu (dirijor, 1919²⁴² și 1921).

Ioan Dan (n. 1905; dirijor între 1921²⁴³ și 1923; epitrop cultural între 1949 și 1960). O evocare: „Alexandru Rădulescu dirijează până în august 1921. Din luna următoare, corul va fi dirijat de Ion Dan, de câțiva ani corist de frunte în corul Catedralei, cu o foarte frumoasă voce de bariton. Lui Ion Dan, pe care îl vom mai întâlni în viața muzicală a Piteștiului, îi urmează profesorul Constantin Albu, cu venirea căruia începe o nouă etapă pentru corul bisericii Sf. Gheorghe”²⁴⁴. Viitor epitrop. Profilul lui din arhiva internă: n. Pitești, 1905, urmează Facultatea de medicină, București. Căsătorit cu Adela Georgescu (n. 1914). Medic la Policlinica C.F.R., Pitești. „Legătura mea cu Biserica este vie din copilărie. Este o prelungire a legăturii părinților mei. Cu oarecare întreruperi, din copilărie până acum am cântat în corurile bisericești, ca și la Sf. Gheorghe – ajutând la înfrumusețarea slujbei. De 2 ani sunt și deputat eparhial, în care calitate ajut și mai mult Biserica”²⁴⁵ – însemnare din 1956. Mama lui, Filofteia Dan (n. 1882, cu tată Ștefan Steriade), este membră în Comitetul de femei din 1956²⁴⁶. Mai are doi frați mai mici, Constantin (medic) și Elena (profesoară). Epitrop cultural în 1950²⁴⁷ (de fapt, din 1949, deoarece atunci fuseseră noile alegeri). Epitrop și în 1954²⁴⁸. Reales epitrop în 1958²⁴⁹. În 1960 este înlăturat din Consiliu pe motiv de absențe²⁵⁰. Locuia în str. Doamna Bălașa, nr. 16. Dintr-o altă sursă aflăm că este născut în 1904²⁵¹. Pr. Marin Diaconescu îl numea „cel mai entuziast consilier și susținător neînfricat al intereselor bisericii”²⁵².

Constantin Albu (n. 1883 - m. 1970; dirijor în 1923²⁵³-1928, 1944-1951,1953-1957). Născut în Câmpina, jud. Prahova, în 11 decembrie 1883. Urmează Conservatorul de Muzică din București la clasa de „Teorie și Solfegiu”, curs predat de Gh. Brătianu, fost profesor la Liceul Lazăr, la cursul de corn, la cel de violoncel, predat de Constantin Dumitrescu, la cel de Armonie, contrapunct și fugă, predat de Eduard Wachman. Conservatorul îl termină în 1904. Între 1902-1911 este membru fondator al Societății corale „Carmen” (în 1926 președinte Gh. Folescu și director, D.G. Kiriac). Corist la Mitropolie, la biserica Domnița Bălașa, la Biserica Crețulescu și Zlătari. În 1911, profesor de Muzică la Călărași, unde, după un an, înființează corul „Freamătul”. Din 1913 vine în Pitești ca profesor la „Liceul de băieți” și, potrivit propriei lui mărturisiri, încă din acest an începe să dirijeze la „Sf. Gheorghe”. Împreună cu

Remus Macarie, unul dintre cei mai mari lutieri români, formează la Pitești un cvartet de coarde foarte apreciat și cunoscut²⁵⁴. Va mai dirija și la „Sf. Vineri”, și la „Sf. Ioan”²⁵⁵. Evocat dirijor la „Sf. Gheorghe” și în 1944-1945²⁵⁶. În 1947 corul, dirijat tot de el, se desființează, reînființându-se în anul următor. În 1952 se desființează din nou. În 1953 corul se reînființează și C. Albu este integrat în grila de salarizare²⁵⁷. Corul se desființează din nou în 1957²⁵⁸.

Profilul din enciclopedia oficială: „Albu, Constantin D. (București, 1881-Pitești, 23 octombrie 1970. Muzician, dirijor de cor, profesor. Stabilizat la Pitești în 1912. Școala de Arte, București, (1905). Instrumentist, corn englezesc, filarmonicile din București, Munchen, (1905-1912). Activitate didactică: liceul Ion C. Brătianu, Pitești (1912-1945). Președinte fondator și dirijor societățile corale „Armonia” și „Freamătul Argeșului” (1926), „Cântarea Argeșului” (1946-1948, cu secund Grigore Mircescu), Pitești. Membru activ „Societatea Corală Carmen”, București (1926). Membru fondator Ateneul Popular Gheorghe Ionescu-Gion, Pitești (1928). Contribuții la formarea muzicienilor Nicolae N. Brânzeu și Emil Lerescu. Implicare în evoluția fenomenului cultural din Argeșul interbelic. (L.P.)”²⁵⁹.

O evocare importantă: „Constantin Albu s-a stins din viață în octombrie 1970 în vârstă de 87 de ani. În vara anului 1970 i-am făcut mai multe vizite împreună cu prof. Emanoil Popescu, în timpul cărora mi-am notat o parte din amintirile – legate de viața muzicală a Piteștiului – pe care le-a depănat bătrânul profesor. Notez aici cu durere că Emanoil Popescu a fost singurul profesor de muzică din Pitești care, în urma sicriului, a condus pe Constantin Albu până la locul de veci”²⁶⁰.

Pasaje dintr-un interviu luat în ultimile luni ale vieții: „ – La câte instrumente cântați? / – Vioară, violoncel, corn, pian. Pianul l-am învățat singur. La Conservator am studiat violoncelul și cornul. În anii 1906-1907 eram membru în orchestra simfonică a Ministerului Instrucțiunii Publice. Am cântat cu această orchestră sub bagheta celebrului Pietro Mascagni, în februarie 1906. Marele compozitor și dirijor mi-a dăruit o fotografie cu autograf. În întâmpinarea acestui gest l-am invitat într-o seară pe Pietro Mascagni la un coleg al meu ce locuia lângă fostul Teatru Național din București unde improvizasem la rezeala o orchestră de cameră. Am cântat o bucată compusă de el, La Gavotta delle Bambole. Mascagni a încremenit. Nu se aștepta la o atare surpriză. (...) –Dintre numeroasele amintiri adunate de-a lungul anilor, ca profesor, aveți una la care țineți cel mai mult? – Nu. Au trecut prin fața ochilor mei 41 de generații. Am 41 de amintiri frumoase. Adăugați la acestea sutele de invitații pe care le primesc pentru a participa la întâlnirile foștilor mei elevi. Și mai adăugați revederile cu foștii mei colegi, cu

colegii de generație. Din zi în zi suntem tot mai puțini. Am mai rămas 3. Clipe frumoase încă mai vin, sunt pe drum. Cea mai apropiată va fi întâlnirea de la 26 septembrie anul acesta cu foști elevi, la care am fost invitat. Prefer astfel de amintiri. Nu-mi plac întâmplările oarecari, de demult. Ele mi-ar spune că am trăit, că am fost... / – În timpul primului război mondial ați rămas la catedră? / – Am fost pe front. Am luptat sub comanda eroului de la Mărășești, generalul Ieremia Grigorescu. S-au strecurat acolo, la Mărășești, niște gloanțe și prin mine. Am trecut și prin îmbrățișarea tifosului. Dar astea sunt amintiri triste. Când s-au aniversat 50 de ani de la luptele de la Mărăști, Oituz și Mărășești am fost decorat cu Virtutea ostășească, clasa I-a. Mi s-a dat, încă pe vremea aceea, brevet de veteran din primul război mondial. (...) – Ar fi o mare indiscreție din partea noastră dacă v-am cere îngăduința să răsfoim câteva dintre scrisorile de la elevii dumneavoastră? – Vă arăt una singură. Ea spune totul, din partea tuturor. Vorbește din ea nu o înțelepciune trecută prin vâltorile vieții, ci candoarea și inocența unui copil, a unui elev. Acestea sunt cele mai plăcute mângâieri pentru un profesor, dacă doriți, puteți să transcrieți fragmente din ea. *Dar de Crăciun, respectatului Profesor C. Albu:* O dată cu primii fulgi de zăpadă se apropie cu pași repezi vacanța și cu ea, sărbătorile de iarnă. E seară și afară ninge. La masă, eu, ca dar de Crăciun, îi fac portretul profesorului meu drag, de muzică, Constantin Albu. Este de o statură potrivită, cu fața luminoasă și zâmbitoare. În mustața neagră, răsucită, a început de acum să apară fire argintii de păr. Ochii săi sunt vii, blânzi și prietenești. E totdeauna curat, sfătuitor și econom. Arată elevilor cu o dragoste nemărginită, la toate nedumeririle. E totdeauna la punct și-i place foarte mult ordinea. E iubit mult de școlari și de aceea toți își manifestă această dragoste prin portrete și mai ales prin caricaturi. L-a avut ca elev pe Tăticu și totdeauna el povestește cu dragoste despre profesorul său iubit, spunând cum l-a îndrumat și cum l-a educat. Eu vă urez din toată inima Sărbători fericite și vă doresc încă mulți ani de aici înainte. Matei I. Ion, cl. a V-a A”²⁶¹.

O altă evocare: „Amintindu-și de el, savantul Henri Coandă spunea: ...am mai întâlnit un fost coleg din acele clase primare, Costică Albu, care cânta într-o orchestră dirijată de însuși Pietro Mascagni și care, devotat muzicii, am aflat târziu că devenise profesor de muzică la liceul din Pitești (V. Firoiu, „Din nou acasă”). În vara aceasta, împreună cu profesorul Emanoil Popescu, i-am făcut o vizită distinsului octogenar. Cu această ocazie, am admirat o fotografie a mareului compozitor italian, dăruită profesorului Constantin Albu cu autograf: ”al prof. Albu – ricordi di concerti di Bucarest, 17.II. 907, P. Mascagni.” – astăzi fotografia se află în colecțiile Bibliotecii Municipale Pitești, donată de prof. C. Albu, cu puțin timp înainte de moarte. (...) Octogenar, aflându-se mereu printre

concetățenii săi – sute dintre aceștia foști elevi – cu o vorbă bună sau un sfat, C. Albu, plin de patriarhală demnitate, a întâmpinat cu pâine și cu sare la porțile orașului pe conducătorii de partid și de stat, cu ocazia celor două vizite de lucru făcute în orașul nostru. Respectat până la venerație de către acei care l-au cunoscut, profesorul Constantin Albu a fost întâlnit pe străzile orașului până de curând. Plecat dintre noi, ne-a lăsat moștenire exemplul său de muncă și generoasă dăruire”²⁶².

Într-adevăr, Constantin Albu, îmbrăcat în costum popular, îl primește în Pitești cu pâine și cu sare pe Nicolae Ceaușescu în 1966²⁶³. Este înmormântat în Cimitirul Sf. Gheorghe din Pitești, în extremitatea sudică a primului cvartal din stânga, alături de Joița Albu (1910-1982).

Anghel Constantinescu (dirijor între 1929²⁶⁴- 1933). O referiță din sursele locale: „Anghel Constantinescu, funcționar C.F.R. Ca dirijor și-a făcut ucenicia sub supravegherea lui Teodor Băjenaru, la biserica Mavrodolu, unde după 1921 dirijează corul până în 1928. După ce va conduce corul Catedralei aproape patru ani, va realiza în cadrul C.F.R. Pitești un cor puternic, o orchestră și, în colaborare, o revistă care a avut mult succes. Mutat în București, a lucrat tot în cadrul C.F.R.-ului, de unde a și ieșit la pensie. Astăzi locuiește în București. Pentru lucrarea de față ne-a dat o serie de informații și câteva documente prețioase pentru care-i aducem toate mulțumirile”²⁶⁵.

Ioan Mușetescu (dirijor între 1933²⁶⁶- 1936). În 1933 îi murise un copil. Moare, la rându-i, în 1936²⁶⁷.

Paraschiv Stănescu (dirijor între 1936²⁶⁸- 1939).

Nicolae I. Mușatescu (dirijor între 1939²⁶⁹- 1942). Foarte probabil, fiul fostului dirijor Ioan Mușetescu decedat în 1936.

Alfons Popescu (dirijor între 1942²⁷⁰-1944). În 1943 este concentrat²⁷¹. Profil în enciclopedia oficială: „Popescu, Alexandru, Alfons (Tânganu, Stoenești, Ilfov, 6 octombrie 1912-Domnești, Argeș, 30

ieulie 1978). Profesor, muzică și filozofie, dirijor, cor, compozitor. Stabilît în Argeș-Muscel din 1944. Studii liceale în capitală (1930), Conservatorul de Muzică și Teatru, Cernăuți, Bucovina (1938), Clasa George Onciul, George Georgescu, Alexandru Zirra; Facultatea de Filozofie, Cernăuți (1938). Activitate didactică: Liceul „Mihai Viteazul”, București (1939-1941, 1943-1947), Liceul/Colegiul „Ion C. Brătianu”, Pitești, Argeș (1941-1943), Seminarul Teologic Curtea de Argeș și Gimnaziul Unic, Domnești, Muscel (1947-1949), Liceul „Sf. Sava”, București (1949-1957), Liceul „Dinicu Golescu”, Câmpulung, Argeș (1957-1974). Dirijor, corurile mixte de amatori din: Domnești (1947-1974), Rucăr, Boteni, Lerești (Argeș), Scornicești, Vitomirești (Olt), Vișina (Dâmbovița). Dirijor reprezentativ al zonei Argeș-Muscel la mijlocul secolului XX. Creații: *Balada ciobănească*, *De la Domnești mai la vale*, *Balada haiducească*, *Suita musceleană*, *Cântecul hidrocentralei de pe Argeș (L.P.)*”²⁷².

Grigore Mircescu (Papacioc) (n.1910 - m.1996; dirijor în perioadele: 1944²⁷³-1947, 1958-1959, 1968-1985). Născut în 1910 în satul Misleanu, comuna Perieți, județul Ialomița. Urmează Seminarul la Constanța și București. Urmează doi ani la Facultatea de Teologie, Conservatorul și Academia de Muzică religioasă. La Conservator intră direct în anul II după ce câștigă un concurs unde cântă la prima vedere un solfegiu în toate cheile, fiind felicitat de comisie. Dorea să ajungă solist de operă. Urmează secția canto la clasa lui George Folescu. Grigore Mircescu, după propriile spuse, era socotit în Conservator cel mai bun tenor. Renunță la canto, deoarece îl dezavantajează fizicul, mutându-se la pedagogie muzicală. Fost cântăreț și dirijor la biserica „Precupeții Vechi”, București (1931-1946), viitor profesor de muzică la Seminarul din Curtea de Argeș (1946-1948). Este concentrat în Al Doilea Război Mondial. Este profesor suplinitor la liceul „Dimitrie Cantemir” din București, la liceele „I.C. Brătianu”, Comercial și Industrial din Pitești și la liceul teoretic din Pucioasa, Dâmbovița.

În 1946 înființează în Pitești cu C. Albu corala „Cântarea Argeșului” compusă mai mult din cadre didactice, foarte numeroasă (80 de coriști), care încă de la început a reprezentat un nume, dând concerte

Corul bisericii domnești din Pitești în anii cincizeci ai secolului trecut. Marcați cu x, de la stânga la dreapta: parohul Marin S. Diaconescu, prof. Constantin Albu, dirijor, solistul George Pascu (colonel M.A.I., tenor, decedat în 2016). Sursa: arhiva bisericii domnești din Pitești, „Cartea de aur”

în Pitești, Câmpulung, Râmnicu-Vâlcea și culminând cu un concert la postul public de Radio din capitală (1947). Este numit profesor titular la Seminarul din Galați, fiind detașat la cel din Curtea de Argeș²⁷⁴.

În 1947 corul de la „Sf. Gheorghe”, pentru care dirijorul făcea naveta de la Curtea de Argeș, se desființează din nou. Dă un examen public pentru ocuparea postului de cântăreț aici, la „Sf. Gheorghe”: „Candidatul a executat pe note câteva bucăți religioase din cântările stranei, stârnind admirația tuturor și dobândind aprobări unanime. Consiliul și Epitropia, găsim-l vrednic pentru un post așa de însemnat la cea mai centrală Biserică a orașului, care este și Catedrală, propun Sf. Episcopii să numească pe dl. profesor Grigore Mircescu cântăreț în locul vacant”²⁷⁵. Nu mai apucă să vină cântăreț aici, deoarece își mută interesele în alt oraș. În 1948 se căsătorește la Curtea de Argeș. Tot aici, datorită desființării Seminarului, trece ca profesor la liceul „Vlaicu-Vodă” unde predă până în 1972, când iese la pensie. Corul de la „Sf. Gheorghe” este condus din nou de către Grigore Mircescu, începând cu 1958²⁷⁶, dar activitatea corală încetează în vara anului următor. Dirijează din 1968 noul cor de după redeschiderea bisericii²⁷⁷. În 1972 epitropia cere Agenției de Voiaj C.F.R. abonament lunar pentru dirijor, care venea mereu de la Curtea de Argeș²⁷⁸. Angajat cu contract din 1978. Decedat în 1996, la Curtea de Argeș. Pentru paralelism și comparație, a se vedea și profilul din enciclopedia oficială²⁷⁹.

Anatolie Friptu (n. 1922; dirijor între 1985²⁸⁰-1992). Preot pensionar, fost dirijor secund. Născut în Boșcana, raionul Orhei, stătea în 1987 pe str. M. Kogălniceanu, nr. 21²⁸¹. Pensionat medical, lucrase 20 de ani în administrație și fusese 18 ani preot activ.

Aurel Duminică (dirijor între 1992²⁸²-1995). Actor în cadrul Teatrului Municipal din Pitești.

Georgică Paraschivescu (n. 1956; dirijor în perioada noiembrie 1994-septembrie 2014). Născut în 26 octombrie 1956. Școala de muzică din Pitești, secția vioară (din 1963). Liceul de muzică și arte plastice din Pitești (1971-1975), cu examen de bacalaureat la secția muzică, instrument violă. Institutul Politehnic București (Electrotehnica, 1980) . S.C. „Automobile Dacia” S.A.

Corul bisericii domnești din Pitești în jurul anului 2000. De la stânga la dreapta, numerotați cu x: ing. Daniela Hodojeu (solistă); pr. pensionar Constantin Grigorescu (bas, fost locțiitor de paroh); ing. Georgică Paraschivescu (dirijor). Sursa: site-ul bisericii

(inginer, 1980-2015). Membru la partida tenor în Corala bărbătească „D.G.Kiriac” dirijată de maestrul Emanoil Popescu (din 1978). Tot în anul 1978 a înființat grupul folk « P600 » (anticipând aniversarea a 600 de ani de atestare documentară a municipiului Pitești – la vremea respectivă era unul dintre cele mai bune grupuri folk din țară). În anul 1990 înființează la Casa de Cultură Studențească din Pitești corul mixt „Gaudeamus” (desființat de Casa de Cultură Studențească în 2004), format din studenți ai Centrului Universitar din Pitești. Participă la mai multe festivaluri internaționale corale (Macedonia, Slovacia, Portugalia și Grecia), unde obține premii și o bună apreciere din partea membrilor juriilor și a publicului spectator. De asemenea, participă la toate festivalurile studențești care au loc în această perioadă în țară și editează un CD cu colinde. În noiembrie 1999, după ce maestrul Emanoil Popescu se retrage de la conducerea coralei bărbătești „D.G. Kiriac”, preia conducerea. În această perioadă corala a desfășurat o bogată activitate artistică. Participă la mai multe festivaluri internaționale corale în Grecia, Franța, Germania, Italia, având mai multe schimburi culturale cu formații din Europa. În anul 2015, cu ocazia aniversării a 60 de ani de activitate a coralei, editează volumul „Trăim prin muzică” și un CD care cuprinde cele mai frumoase piese corale din opere cu acompaniament de orchestră simfonică. În anul 2017 organizează prima ediție a Festivalului Coral Internațional „Emanoil Popescu”.

Alexandru Ionescu (n. 1985; dirijor între 2014 și 2015). Născut în 20 noiembrie 1985 în Curtea de Argeș. Absolvent al Liceului Pedagogic „Carol I” din Câmpulung Muscel, promoția 2000-2004. Licențiat al Facultății de Teologie din Pitești, secția Pedagogie Muzicală. Artist liric al corului Filarmonicii din Pitești (2007-2010). Profesor de Muzică în Pitești (2008-2010). Dirijor al corului „Orfeu” din Curtea de Argeș (din 2009), cu care are numeroase participări naționale.

Cristian Sandu (n. 21 decembrie 1983; dirijor din 2016). Dirijor al al orchestrei și corurilor

„Allegretto” și „Glissando” ale Liceului de Arte „Dinu Lipatti” din septembrie 2014, respectiv 2015, profesor titular al catedrei de Muzică Instrumentală – Vioară a aceleiași instituții. Din 2006 până în 2010 predă Educație Muzicală la Școala generală nr. 13 „Mircea cel Bătrân” și ocupă postul de artist liric în cadrul Filarmonicii din Pitești, unde, în prealabil activează ca instrumentist-vioară. Absolvent al Liceului de Arte „Dinu Lipatti” din Pitești, secția Muzică Instrumentală-Vioară, clasa dnei Prof. Velicu Mariana, licențiat al Universității „Transilvania” din Brașov, pe disciplinele Teorie, Folclor și Muzică Instrumentală-

Vioară. În 2016 participă cu ansamblurile de orchestră și cor ale Liceului de Arte la Olimpiada Națională Corală (locul I, Rm. Vâlcea), la festivalurile corale internaționale „D.G. Kiriac” – Pitești, și „G. Musicescu” – Iași, la concertele și evenimentele locale. De asemenea, are rezultate bune și cu elevii clasei de vioară, cu care participă la olimpiada și concursurile instrumentale naționale și locale. Iubitor de muzică și artă în general, este motivat de aportul și progresul adus muzicii instrumentale și corale prin munca și dedicarea lui și a elevilor pe care îi îndrumă.

Note:

- ²¹⁵Arhiva..., Parohia Sf. Gheorghe I. Proces-verbale 1966-1986”, p. 347, p.-v. nr. 2/12 ianuarie 1984.
- ²¹⁶Arhiva..., „Parohia Sf. Gheorghe I. Proces-verbale 1966-1986”, p. 381, p.-v. nr. 12/25 decembrie 1985.
- ²¹⁷Arhiva..., „Registru de procese-verbale din anii 1986-1996”, f. 17.
- ²¹⁸Arhiva..., „Condică de însemnări și impresii pentru români, 1969-1987”, f. 77.
- ²¹⁹Arhiva..., „Registru de procese-verbale din anii 1986-1995”, f. 21.
- ²²⁰Arhiva..., „Registru de procese-verbale din anii 1986-1995”, f. 21.
- ²²¹Arhiva..., „Registru de procese-verbale din anii 1986-1995”, f. 28.
- ²²²Arhiva..., „Registru de procese-verbale din anii 1986-1995”, f. 37.
- ²²³Arhiva..., „Registru de procese-verbale din anii 1986-1995”, f. 51.
- ²²⁴Arhiva..., „Registru de procese-verbale din anii 1986-1995”, f. 62.
- ²²⁵Arhiva..., „Registru de procese-verbale din anii 1986-1995”, f. 68 și f. 73.
- ²²⁶Arhiva..., „Registru de procese-verbale din anii 1986-1995”, f. 72.
- ²²⁷Arhiva..., „Actele justificative ale parohiei Sfântul Gheorghe pe anul 1995, vol I”, p. 12.
- ²²⁸Arhiva..., „Registru de procese-verbale, 2002-2017”, p. 86. Tenorul George Pascu, colonel în cadrul M.A.I. și, dintr-o sursă sigură, cu o funcție de răspundere mare, în tinerețe, în cadrul fostei închisori din Pitești. Domnia sa, un gentelman, mărturisea că a frecventat biserica și corul de aici încă de mic. Dânsul a dat, de altfel, o mărturie prețioasă cercetării noastre, probată ulterior și de acte : Sfatul Popular Pitești, cu toate că a dorit-o demolată, nu a distrus nimic din biserica domnească. Fototeca bisericii domnești deține o fotografie din 2014, cu domnul Pascu cântând solist, ca de obicei, un ”Doamne miluiește” întreit. Din păcate, aceasta avea să fie ultima participare a domniei sale, în anul vara anului 2016 distinsul domn răposând la vârsta de 91 de ani.
- ²²⁹Arhiva..., Dosarul 48, f. 68 (28 martie 1906, plata corului pe perioada aprilie 1905-aprilie 1906). Credem că acest dirijor, care, așadar, activa deja în aprilie 1905, fusese încă de la începutul reluării activității corale, cu un an înainte.
- ²³⁰Arhiva..., Dosar 53, f. 14.
- ²³¹Silvestru Voinescu, *op. cit.*, p. 25.
- ²³²*Ibidem*, p. 39.
- ²³³Arhiva..., Dosarul 1 (1913), f. 48.
- ²³⁴Arhiva..., Dosarul 106, f. 18 (Teodor Săvulescu fusese concentrat în primăvara lui 1915).
- ²³⁵Arhiva..., Dosarul 95, f. 12.
- ²³⁶Arhiva..., Dosarul 94, f. 146.
- ²³⁷Arhiva..., Dos. 2/1909, f. 23.
- ²³⁸Silvestru Voinescu, *op. cit.*, p. 36.
- ²³⁹*Ibidem*, p. 33.
- ²⁴⁰*Ibidem*, p. 47.
- ²⁴¹*Enciclopedia...*, vol. IV, p. 18.
- ²⁴²Arhiva..., Dos. 3/1919, f. 34.
- ²⁴³Arhiva..., Dosarul 119, f. 38.
- ²⁴⁴Silvestru Voinescu, *op. cit.*, pp. 48-49.
- ²⁴⁵Arhiva..., „Cartea de Aur...”, f. 73.
- ²⁴⁶Arhiva..., „Cartea de Aur...”, f. 86.
- ²⁴⁷Arhiva..., „Procese-verbale, 1934-1953”, f. 116 (de profesie doctor, el vine epitrop-secund prin plecarea din localitate a lui Aurel Bănilăanu).
- ²⁴⁸Arhiva..., Dos. 1/1954, f. 9.
- ²⁴⁹Arhiva..., Dos. 3/1958, f. 74.
- ²⁵⁰Arhiva..., Dos. 1/1960, f. 5.
- ²⁵¹Arhiva..., Dos. 4/1960, f. 1.
- ²⁵²Arhiva..., „Cartea de Aur...”, f. 43.
- ²⁵³Arhiva..., „Registru de intrări și eșiri pe anii 1913-1926”, f. 37.
- ²⁵⁴Silvestru Voinescu, *op. cit.*, p. 44.
- ²⁵⁵Arhiva..., „Cartea de Aur...”, f. 97.
- ²⁵⁶Arhiva..., Dos. 3/1944, f. 13-26.
- ²⁵⁷Arhiva..., „Registru de procese-verbale, 1953-1963”, f. 3-4.
- ²⁵⁸Arhiva..., „Registru de procese-verbale, 1953-1963”, f. 123.
- ²⁵⁹*Enciclopedia...*, vol. I, p. 10.
- ²⁶⁰Silvestru Voinescu, *op. cit.*, p. 208.
- ²⁶¹Corneliu Marcu, *41 de ani la catedră*, în „Revista Argeș”, nr. 9 (52), 1970, p. 17.
- ²⁶²Silvestru Voinescu, *Profesorul Constantin Albu*, în „Revista Argeș” nr. 12 (55), 1970, p. 2.
- ²⁶³fotografie în „Revista Argeș”, anul I, nr. 1, p.1.
- ²⁶⁴Arhiva..., Dos. 1/1929, f. 4.
- ²⁶⁵Silvestru Voinescu, *op. cit.*, p. 209.
- ²⁶⁶Arhiva..., Dos. 3/1933, f. 16.
- ²⁶⁷Arhiva..., Dos. 3/1936, f. 11.
- ²⁶⁸Arhiva..., Dos. 3, 1936, f. 102, și Arhiva..., „Procese-verbale, 1934-1953”, f. 13.
- ²⁶⁹Arhiva..., Dos. 3/1939, f. 74.
- ²⁷⁰Arhiva..., Dos. 4/1943, f. 179.
- ²⁷¹Arhiva..., „Procese-verbale, 1934-1953”, f. 45.
- ²⁷²*Enciclopedia...*, vol. III, p. 262.
- ²⁷³Arhiva..., Dos. 1/1957, f. 67.
- ²⁷⁴Arhiva..., „Cartea de Aur...”, f. 177.
- ²⁷⁵Arhiva..., „Procese-verbale, 1934-1953”, f. 88.
- ²⁷⁶Arhiva..., Dos. 4/1958, f. 15.
- ²⁷⁷Arhiva..., „Cartea de Aur...”, f. 177.
- ²⁷⁸Arhiva..., „Registru de intrare-ieșire, 1972-1987”, f. 2.
- ²⁷⁹*Enciclopedia...*, vol. III, p. 94.
- ²⁸⁰Arhiva... „Parohia Sf. Gheorghe I. Proces-verbale 1966-1986”, p. 381.
- ²⁸¹Arhiva..., „Registru de Intrare-İeșire, 1987”, f. 38.
- ²⁸²Arhiva..., „Registru de procese-verbale din anii 1986-1995”, f. 68, f. 73.

Aspecte referitoare la sistematizarea orașului Pitești. Strămutarea romilor pe moșia orașului

dr. Aurel RADU,
inspector superior, Serviciul Județean Argeș al Arhivelor Naționale

Un aspect important al administrației urbane a fost cel al reglementării aspectelor ce țin de sistematizarea urbană și mai ales modul în care a reușit să transpună aceste reglementări în practică. La începutul secolului al XX-lea, odată cu sistematizarea orașului Pitești, marginalii societății, romii, au fost strămutați la periferie, conform doleanțelor municipalității și cu acordul autorităților centrale. În primăvara anului 1909, primarul orașului N.G. Dumitrescu, cu susținerea consiliului orașenesc, hotărăște strămutarea populației rome din intravilanul orașului (raionul urbei), care locuia pe acele terenuri cu chirie (embatic) considerate insalubre. Primarul dorea ca acești romi să fie comasați într-un singur loc, la periferie, pe moșia orașului, unde puteau fi urmăriți mai bine de autorități. Motivele invocate de municipalitate pentru această strămutare erau legate de siguranța și salubritatea publică. Primarul afirma că romii erau „hoți renumiți”, care se ocupau cu furtașagurile și aveau locuințe infecte (bordeie), care stăteau în calea înfrumusețării urbane.

Terenul identificat de autorități pentru strămutarea romilor a fost platoul de lângă Cimitirul israelit, aflat la ieșire din oraș, în capătul străzii Craiovei. Terenul de circa 10 hectare s-a împărțit în 260 de parcele a câte 300 mp fiecare, cu ulițe de acces pentru cele 260 de familii care urmau să fie împroprietărite. Consiliul municipal a aprobat a se vinde fiecărei familii o parcelă de 300 mp cu suma de 300 lei, plătitibilă în 15 ani, însă cu obligația de a face casă și a se muta pe parcela primită. Pentru a impulsiona mutarea de bunăvoie a romilor, autoritățile au aprobat unele facilități: plata lotului alocat se făcea într-o perioadă mai lungă (de la 5 ani inițial, s-a majorat la 15 ani) și acordarea unui ajutor bănesc pentru strămutarea locuințelor.

Au existat mai multe cereri benevole pentru acordarea de parcele în moșia orașului din partea romilor: Lică Ion, lăutar cu familia aflată „sub cimitirul orașului”, Petre Niță aflat cu familia pe proprietatea inginerului D. Dima, Gheorghe Cicu aflat cu familia pe proprietatea lui Traian Ulmămei și de câteva familii din strada Libertății, strada Dulapurilor și din Dealu Ceaprazaru. Unii proprietari de terenuri închiriate familiilor de romi, văzându-și periclitate interesele prin pierderea unor chirii, au cerut ca acestea să nu

mai fie strămutate. Autoritățile au verificat la fața locului starea locuințelor romilor din strada 24 Ianuarie aflate pe proprietățile particulare ale Anei căpitan Ștefănescu și Ștefan Săvulescu și au dispus prelungirea șederii cu încă un an, întrucât casele erau considerate a fi încă în stare bună.

Pentru a consemna cu fast momentul predării loturilor către familiile de romi, la 25 aprilie 1910, ora 8:00, la fața locului, pe moșia orașului s-a ținut o slujbă religioasă¹. Dintr-o listă nominală întocmită în anul următor reiese că doar 88 de parcele erau ocupate din totalul celor 260 de parcele stabilite în planul parcelar inițial. Cei mai mulți romi strămutați proveneau din următoarele zone urbane: Târgu din Vale, între calea ferată Curtea de Argeș și Râul Argeș, mai precis din punctele „Dosul Morii” și „Deasupra oborului de porci” și din strada Tudor Vladimirescu; din Dealu Ceaprazaru sau strada Ceaprazaru (viitoarea stradă Mircea Vodă), strada Dulapuri, strada Libertății (azi Calea București), Coasta Cimitirului Sf. Gheorghe ș.a.

Experimentul social al municipalității piteștene privind „instalarea într-un singur loc a familiilor de țigani”² din oraș, într-o zonă periferică din moșia orașului nu a fost unul de succes, întrucât unele familii de romi au acuzat autoritățile că de-a lungul timpului au fost mutate cu bordeiele de mai multe ori, fără să-și găsească liniștea, că parcelele alocate erau prea mici și nu exista teren suficient pentru a înființa măcar o grădină de zarzavat, că nu existau în apropiere surse de alimentare cu apă sau izvoare, că erau prea săraci pentru plata impozitelor către stat sau că existau diferențe culturale între familiile de romi provenite din mai multe zone ale orașului, astfel încât s-a ajuns la violențe, furturi și distrugerii interetnice.

În perioada interbelică, zona din moșia orașului, figurată pe harta cadastrală a orașului cu denumirea „Sălașul țiganilor”, avea o slabă reprezentare a locuirii. Singurele clădiri răzlețe, fără respectarea sistematizării inițiale din 1910, erau proprietatea următoarelor familii de romi: Gherghina Ene, Stan Ion, Gh. Nicolae Badea, Lăutaru Stan, Maria Neață Dinu, Gh. Ion Fână, Constantin Nedele, Didi Burcea, Sandu Ion, Constantina Sandu Ion, Colina Nedelea, Maria Badea Ciurea, Grosu Gheorghe, Furiș și Gh. Munteanu.

În 1913, extremitatea bulevardului Ferdinand era o fundătură numită Ștubeu, după numele puțului omonim de la care se aprovizionau cu apă mahalagii și militarii de la regimentele de pe platoul Trivale. În 1913 s-au făcut exproprierile pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand (azi bulevardul Republicii) și pentru „asanarea și alinierea cartierului Ștubeu”, inclusiv prelungirea străzii Smeurei.

Romii din zona Ștubeu au primit despăgubiri și terenuri virane pe care își puteau amplasa și ridica propriile case într-o zonă periferică, supusă inundațiilor, la capătul străzii Lascăr Catargiu (azi Crinului), între calea ferată Pitești – Curtea de Argeș și malul râului Argeș.

Terenurile rămase pe seama orașului, în urma exproprierilor făcute pentru sistematizarea cartierului Ștubeu au fost vândute persoanelor care se obligau ca în termen de doi ani să clădească „de pe planuri aprobate de Primărie, locuințe frumoase, mari, spațioase, într-un cuvânt clădiri care să corespundă cu cerințele estetice ale unei piețe ca cea proiectată în Ștubeu”³. În zona fostului puț Ștubeu s-a înființat o mică piațetă cunoscută sub denumirea de „Piața de lemne General Cristescu”⁴.

Această realizare edilitară a fost menționată inclusiv în raportul anual din 1913 privind starea orașului, prezentat de primarul Al. Dimitrescu: „Dorința tuturor consiliilor de peste 20 ani de a desființa cartierul Ștubeu ați realizat-o autorizându-mă să procedez la dărâmare. Cu multă trudă am convins pe locutorii acestui cartier infect să primească locuri în schimb peste linia ferată Curtea de Argeș, dându-le indemnizări pentru dărâmarea colibelor, fiind toți oameni nevoiași și incapabili de a-și reconstrui fără ajutor căsuțele lor”⁵.

După exproprierea și sistematizarea zonei Ștubeu, terenurile rămase disponibile, de mici dimensiuni, vor fi vândute orașenilor înstăriți. Chiar și în 1924 se mai încheie un act de vânzare prin care Primăria Pitești, reprezentată de primarul Marin V. Popescu vinde lui Constantin I. Rătescu, avocat din Pitești, un teren rămas comunei din exproprierea Ștubeu, în suprafață de 112 mp, învecinat cu terenul cumpărătorului, pentru suma de 12.432 lei⁶.

Strămutarea romilor pe moșia orașului a reprezentat o încercare de sistematizare urbană, dar și un proiect social, ambele inițiate de administrația urbană la începutul secolului al XX-lea, care prefigurează *in nuce* măsurile rasiste din perioada războiului mondial (1939-1944), dar și eșecul oricărei sistematizări pornite din considerente etnice.

1.

Ședința ordinară de la 5 mai 1909

Domnul primar dă citire în consiliu referatului său cu nr. 1.587/1909 care are următoarea cuprindere:

Domnilor Consilieri,

Orașul nostru suferă de o mare plagă. El este înconjurat mai de toate părțile de sălașe țigănești, foarte murdare și cu un aspect detestabil, mai ales pe lângă Apa Argeșului și în vecinătatea liniei ferate. Pe lângă aceste considerente, acești țigani constituie un pericol permanent pentru oraș fiind constatat că sunt cei mai renumiți hoți. Pentru aceste motive, m-am crezut dator a cere avizul dumneavoastră dacă nu ar fi nemerit ca comuna să destine un loc mai retras din moșia orașului unde să adune pe toți acești țigani embaticheri.

Primar, N.G. Dumitrescu

Secretar, St. Popescu

Și astfel roagă Consiliul a decide cele ce va crede de cuviință.

Consiliul,

Având în vedere referatul d-lui primar citit mai sus.

Având în vedere cele arătate de dl. Primar și în urma mai multor discuțiuni urmate, în unanimitate aprobă în principiu referatul d-lui primar de mai sus și numește o comisiune compusă din domnii consilieri comunali Niță Dumitrescu, C.S. Panciu și P. Vlădescu care împreună cu ...⁷

2.

Ședința ordinară de la 9 septembrie 1909

Dl. primar dă citire referatului său în cuprinderea următoare:

Domnilor Consilieri,

Însoțit de dl. consilier Niță Dumitrescu și de picherul comunal ne-am conformat încheierii dv. din 5 mai 1909 și am stabilit că locul cel mai potrivit pentru așezarea țiganilor din Târgul din Vale și din alte părți ale orașului ar fi platoul de lângă cimitirul israelit. În acest scop s-a întocmit un plan al locului divizat în parcele de câte 10 metri latul și 31 metri lungul, adică fiecare parcelă conține 300 mp(!), pe lângă aceste parcele s-a mai lăsat loc pentru ulițe. În total avem 260 parcele pentru 260 familii. Supunând aceasta la cunoștința dv. vă rog să vă pronunțați dacă aceste parcele se vor distribui țiganilor cu titlu de embatic sau se vor lăsa lor în deplină proprietate plătind o redevență anuală într-un termen care nu va trece peste 6 ani. Suprafața totală a locului, adică a celor 260 parcele plus spațiile lăstate libere pentru șosele de ridică la 9 hectare 95 arii și 28 mp.

Primar, N.G. Dumitrescu

Secretar, St. Popescu

Dl. primar continuând să explice și roagă Consiliul să decidă.

Consiliul,

În urma mai multor discuții urmate și având în vedere explicațiile date de dl. primar.

Având în vedere cele conținute de referatul de mai sus.

Considerând că acești țigani sunt împrăștiați în tot orașul.

Considerând că este interesul comunei să-i aiba pe toți într-un singur loc.

Considerând de asemenea că nu se pot aduna toți într-un singur loc decât numai cu condiție de a le pune comuna terenuri la dispoziție.

Pentru aceste motive, în unanimitate aprobă să se vinde fiecăruia o porțiune de 300 mp din moșia orașului cu suma de lei 300 plătită în 15 ani și cu obligație de a-și face casă și a se muta pe acest loc.

Primar, N.G. Dumitrescu

Consilieri: Șt. Martinescu, I.I. Purcăreanu, Niță Dumitrescu, T. Trifonescu, P. Vlădescu, C.S. Panciu.

Secretar, St. Popescu.

3.

Primăria urbei Pitești
ORDONANȚĂ

Împrejurul orașului, prin toate locurile înfundate, prin stradele cele mai retrase și uneori chiar prin centrul orașului se găsesc stabiliți ca chiriași (embaticari) un mare număr de muncitori țigani îngrămădiți în câte o casă părăginită sau vreun bordei mizerabil.

Locuințele acestor muncitori, pe lângă aspectul detestabil ce îl prezintă vederii, apoi murdăriile de tot soiul ce însoțesc aceste locuințe constituiesc un pericol permanent pentru salubritatea publică.

Pentru a salva atât salubritatea publică, cât și pentru a garanta siguranța cetățenilor mărginași în contra acestor muncitori țigani care se dedau la tot felul de speculații și furtisaguri foarte greu de urmărit și privegheat, Consiliul comunal în ședința sa de la 9 septembrie 1909 a hotărât ca din moșia orașului în apropiere de cimitirul israelit să se parceleze o porțiune de teren în suprafață ca de 10 hectare pentru ca fiecare familie de țigani care trăiesc ca chiriași (embaticari) în asemenea locuințe insalubre să fie așezați pe o parcelă de 300 mp unde să-și construiască o casă și curte după model indicat de comună, iar terenul ce va obține să-l plătească cu 300 lei, în rate egale în timp de 15 ani.

Pentru aceste motive, în temeiul art. 55, 58 și 99 din legea comunală.

Noi N.G. Dumitrescu, Primarul Comunei Urbane Pitești.

Ordonăm

Ca toți țiganii chiriași (embaticari) de prin stradele mărginașe orașului să se mute pe locurile indicate și

parcele din moșia orașului până la 1 martie viitor, până la care dată să-și construiască locuințe conform modelului existent la comună, primind terenul de la Primăria orașului în condițiile indicate mai sus. În caz contrar, vom lua măsuri de a fi îndepărtați din locuințele infecte ce au acum din cuprinsul orașului.

Domnii ofițeri de poliție și agenți comunali sunt însărcinați cu aducerea la îndeplinire a prezentei ordonanțe.

Primar, N.G. Dumitrescu
Secretar, St. Popescu
Nr. 4.157
1909 octombrie 21.

4.

Domnule Prefect,

Subsemnații iscăliți mai jos, venim cu cel mai profund respect să vă supunem la cunoștința dv. următoarele. Fiind oameni săraci și fără nici un ajutor de undeva, decât speranța ce o avem este din ceea ce muncim cu palmele și fiind informați că onor Primărie în curând timp ne va strica locuințele ce le avem, vă rugăm respectuos să binevoiți să dați ordin celor în drept să ne dea voie să punem și noi bordeiele unde vom găsi că este mai bine, că până în prezent am fost mutați de patru ori și acum voim și noi să fim liniștiți, că și noi plătim dările către stat ca orișicare om. Afară de asta, ne găsim aproape bătrâni și fără putere, nemaiputând munci cum am muncit până în prezent.

Credem Domnule Prefect că ne veți asculta această plângere a noastră.

Cu stima,

Vasile Floarea, Gligore Ion, Badea Fană, Lică Badea, toți din Pitești, strada Cimitirul Sf. Gheorghe.

Rezoluție: Primit 5 aprilie 1910. Se recomandă d-lui Primar. Prefect ...⁸

5.

Domnule Primar,

Subsemnații suntem domiciliați în acest oraș pe câmpul de lângă biserica(!) israelită unde ni s-a dat acum un an de onor Primărie. Noi am fost înainte în dosul morii din Târgul din Vale. Aici cu noi sunt sălașul de la Gară și cei din Ceaprazaru. Acești oameni sânt foarte răi, nu putem trăi cu ei, ne insultă, ne bat noaptea, ne strică casele, păsările și lucrurile ce agonisim și noi ca oameni muncitori, declarându-ne că nu voiesc să ști de noi, nici de onoratele autorități.

Noi opt familii venim cu mult respect înaintea dv. și vă rugăm cu lacrimi în ochi să luați măsurile ce veți găsi de cuviință pentru asigurarea căminelor noastre și a familiilor noastre care sunt amenințate cu moartea și focul, cum au și ars din casa noastră.

Documente

Cu stimă,

Toma Rizea, Ioniță Piroiu, Din Comănescu, Vasile Șerban, Constantin Stan, Matei Stancu, Marin Șerban, Mirică Chiorea, Stan Dincă, Ioniță Moroacă.

Rezoluție: 14 aprilie 1911. Neavând comuna alte locuri pentru acești indivizi. La dosar.

6.

Domnule Primar,

Subsemnata Ana căpitan Ștefănescu, proprietara locurilor cu nr. ...9, prin care aceste locuri le-am dat cu embatichi, pe care s-a construit case pe ele de către chiriașii mei Matache Ilie căruțaș, Florea Moldoveanu și Păuna Calotă și construcția fiind rezistentă nefiind insalubră;

Vă rog respectuos binevoiti a dispune de a se face constatare la fața locului, rugându-vă respectuos să binevoiti a dispune a nu fi expropriati, singurul venit ce iau de la aceste locuri pentru întreținerea noastră și a moștenitorilor rămași pe urma decedatului meu soț.

Cu stimă,

Ana căpitan Ștefănescu

Rezoluție 1: Am onoarea a vă raporta că transportându-mă în strada 24 Ianuarie unde Doamna Ștefănescu are aceste imobile, am constatat cele ce urmează:

1. Casa cu nr. 8, locuită de Matache Ilie (cu embatichi), deși mică, însă e întreținută în bune condițiuni și poate să mai dureze 2 ani.

2. Casa cu nr. 10, locuită de Florea Moldoveanu (în asemenea condițiuni), se găsește în aceeași stare ca mai sus.

3. Casa cu nr. 12, locuită de Păuna Calotă (în asemenea condițiuni) este mai șubredă și nu poate a mai dura mai mult ca un an.

Picher comunal M. Zamfirescu

Rezoluție 2: Se acordă un termen de 1 an cu începere de la 23 aprilie 1910, în vedere că casele ce locuiesc sunt în bună stare. Primar ...¹⁰

7.

Ședința ordinară de la 6 mai 1910

Dl. primar dă citire referatului său în cuprinderea următoare:

Domnilor consilieri,

Conformându-mă deciziei dv. din 5 mai 1909, am ales locul potrivit pentru așezarea țiganilor.

Prin decizia dv. din 9 septembrie 1909 s-a hotărât ca pentru a scăpa orașul de țiganii ce sunt răspândiți în toată întinderea orașului și mai cu seamă pe lângă linia CFR Pitești – Curtea de Argeș și în preajma târgului săptămânal ca toți să se mute pe locul destinat de comună lângă Cimitirul israelit la marginea orașului.

În acest scop ați decis a se vinde fiecăruia o porțiune de 300 mp din moșia orașului, din locul ales de comisie cu suma de lei 300 plățibili în 15 ani și cu obligație de a-și face casă și a se muta pe acest loc.

Cum însă acești țigani sunt cu totul lipsiți de mijloace, abia putând să-și ducă viața de azi pe mâine și astfel neavând cu ce să-și mute și să-și reclădească micile lor case pe noul loc destinat sunt de părere a li se veni în ajutor din veniturile comunei cu o sumă cât veți crede dv. de cuviință.

Supunându-vă cele ce preced la cunoștință dv. vă rog să binevoiti a decide.

Primar, N.G. Dumitrescu
Secretar, St. Popescu

Dl. primar continuând dă explicațiuni și roagă Consiliul a decide.

Consiliul,

În urma mai multor discuțiuni urmate și având în vedere referatul de mai sus.

Având în vedere explicările date de dl. primar.

Considerând că toți acești țigani sunt cu totul lipsiți de mijloace și deci în imposibilitate de a-și muta și reclădi casele pe locul destinat de comună.

Considerând de asemenea că numai venindu-le comuna în ajutor se poate scăpa orașul de ei și stabili pe locul destinat.

Pentru aceste motive, în unanimitate decide a li se veni în ajutor cu suma de lei 1000, dându-se fiecăruia ca ajutor până la maximum 40 lei, cu care să-și mute casa și să și-o reconstruiască pe locul destinat de comună.

Aprobă deschiderea unui credit extraordinar de lei 1000 de la art. 114 fond pentru deschiderea de credite extraordinare și suplimentare din bugetul exercițiului în curs 1910-1911, care va servi la plata acestor ajutoare.

Copie după această decizie se va înainta d-lui ministru de Interne cu rugămintea de a-i da cuvenita aprobare.

Primar, N.G. Dumitrescu

Secretar, St. Popescu

Consilieri: Șt. Martinescu, Niță Dumitrescu, T. Trifonescu, C.S. Panciu, P. Vlădescu.

8.

Primăria Orașului Pitești

Intrarea nr. 6043, 21 octombrie 1911

Domnule Primar,

Subsemnații cu profund respect supunem la înalta cunoștință și bunăvoință a Domniei Voastre că această onorată Primărie a binevoit și în luna aprilie 1909 ne-a scos din locurile noastre cele bune ce le aveam și ne-a dat câte o mică bucățică de pământ de câte două prăjini

de fiecare în dealul cimitirului evreiesc, așa încât nici pentru corturi nu este suficient neavând nici noi unde ne pune cel puțin răzoare și alte zarzavaturi și aceste mici porțiuni ni s-au dat în condițiuni ca să fim scutiți de orice dări pe termen de trei ani, însă nu știm cum se face, desigur că prin vreo interpelare(!) greșită, că ne vedem urmăriți de dl. perceptor al acestei onor Primării a plăți de pe acum prețul lotului ce ni s-a dat, când ni s-a dat în condiții ca peste trei ani să începem a plăti.

Domnule primar, în vederea acestora, în vedere că după ce că n-avem loc suficient stând câte 4-5 în bordei cu copiii și cu toată familia, în vedere că nici izvoare cu apă nu avem, ci numai când plouă strângem în câte o groapă și deci în vedere că suntem săraci cu desăvârșire.

Cu lacrimi fierbinți vă rugăm să binevoiti a dispune de a fi scutiți pe timp de trei ani de plata conform condițiilor în care ni s-au dat aceste bucățele de pământ, neavând de unde plăti mai înainte de acest termen, fiind cu desăvârșire lipsiți de mijloace și trăind cu mare greutate și anevoință o viață din cele nemaipomenit de mizeră.

Alăturăm și trei somații ca dovadă că suntem somați de acum a plăti.

9.

TABLOU

de capii de familie (țigani) cărora li s-au dat teren în loturi în suprafață de câte 300 mp de fiecare din moșia orașului Pitești, Cimitirul israelit, precum și sumele ce li s-au dat ca ajutor pentru strămutat locuințele.

Nr. crt.	Numele și prenumele	Nr. lot	Care a făcut casă	Care n-a făcut	Suma dată de primărie ca ajutor	Strada de unde s-a mutat
1.	Gheorghe Ene	1.	-	1	20	Din Dealul Ceaprazar
2.	Gheorghe Florea Ene	2.	-	1	20	Din Dealul Ceaprazar
3.	Ion Florea	3.	-	1	20	Din Dealul Ceaprazar
4.	Constantin Fănică	4.	1	-	25	Din Dealul Ceaprazar
5.	Anghel Fănică	5.	1	-	-	Din Dealul Ceaprazar
6.	Nae Costache	6.	1	-	25	Din Dealul Ceaprazar
7.	Gheorghe Ciobotaru	7.	-	1	15	Din Dealul Ceaprazar
8.	Marin Nicolae	8.	-	1	15	Din Dealul Ceaprazar
9.	Stan Năstase	9.	1	-	20	Din Dealul Ceaprazar
10.	Stan Ioniță	10.	1	-	15	Din Dealul Ceaprazar
11.	Neață Din Preda	11.	1	-	30	Din Dealul Ceaprazar
12.	Vasile Burcea	12.	-	1	-	Din Dealul Ceaprazar
13.	Niță Burcea	13.	-	1	10	Din Dealul Ceaprazar

Radu Dumitru, Costică Radu, Pârvu Marin, Marin Andrei, Ilie Gărăgău, Păun Nicolae, Petre Georgescu, Ioniță Moroacă, Costache Dinei, Matei Stancu, Mirică Marin, Constantin Stan, Nicolae Gărăgău, Ion Vlăsceanu, Gheorghe Rudaru, Petre Munteanu, Ion Munteanu, Costică Găzaru, Din Lăutaru, Ioniță Piroiu, Ioniță Bană, Vasile Șerban, Marin Șerban, Nicolae Șerban, Florea Ion, Marin Ion, Gheorghe Ion, Sandu Ion, Niță Ungureanu, Necula Faur, Onică Mihai, Gheorghe Preda, Lică Pică, Ioniță Pasaio, Marin Oaie, Stan Năstase, Gheorghe Ciobotaru, Neață Bădilă, Niță Burcea, Ioniță Fână, Iancu Fână, Dumitru Niță, Grigore Gheorghe, Stamate Fănică, Marin Nicolae, Nae Costache, Gherghina Florea, Ion Florea, Gheorghe Măcelaru zis Ene Rachiu, Ioniță Nicolae, Dumitru Burcea, Barbu Burcea, Dumitru Onică, Toma Rizea, Radu Cuțitaru, Stan Gogoi, Marin Potcovaru, Grigore Cioară, Dumitru Stancu, Stanca Șerban și alții.

Toți domiciliați în Pitești, în dealul cimitirului evreiesc.

Rezoluție: 21 octombrie 1911. Să mi se prezinte lucrările cu privire la darea locurilor din dealul cimitirului evreiesc. Rădulescu.

Documente

14.	Gheorghe Burcea	14.	-	1	-	Din Dealul Ceaprazar
15.	Niță Ion Ungureanu	15.	-	1	15	Din Dealul Ceaprazar
16.	Nicolae Burcea	16.	-	1	-	Din Dealul Ceaprazar
17.	Barbu Burcea	17.	-	1	-	Din Dealul Ceaprazar
18.	Sandu Ion	18.	-	1	-	Din Dealul Ceaprazar
19.	Gheorghe Ion	19.	1	-	20	Din Dealul Ceaprazar
20.	Florea Ion	20.	1	-	15	Din Dealul Ceaprazar
21.	Marin Ion	21.	1	-	20	Din Dealul Ceaprazar
22.	Onică Mihai	22.	1	-	10	Din Dealul Ceaprazar
23.	Nicolae Faure	23.	1	-	15	Din Dealul Ceaprazar
24.	Ion Bică	24.	1	-	15	Din Dealul Ceaprazar
25.	Gheorghe Preda	25.	-	1	20	Din Dealul Ceaprazar
26.	Lică Ion	26.	1	-	10	Din Dealul Ceaprazar
27.	Ioniță Fână	27.	-	1	20	Din Dealul Ceaprazar
28.	Iancu Fână	28.	-	1	15	Din Dealul Ceaprazar
29.	Dumitru Marin	29.	-	1	20	Din Dealul Ceaprazar
30.	Ilie Gărăgău	30.	1	-	25	Din spatele Gării
31.	Pârvu Marin	31.	1	-	30	Din spatele Gării
32.	Marin Andrei	32.	1	-	15	Din spatele Gării
33.	Radu Dumitru	33.	1	-	25	Din spatele Gării
34.	Petre Gheorghe	34.	1	-	20	Târgu din Vale
35.	Costică Radu	35.	1	-	25	Din spatele Gării
36.	Păun Nicolae	36.	1	-	20	Din spatele Gării
37.	Toma Rizea	37.	-	1	20	Târgu din Vale
38.	Toma Rizea Mirea	38.	-	1		Târgu din Vale
39.	Radu Niculae	39.	1	-	25	Târgu din Vale
40.	Grigore Guigui	40.	-	1	-	Din Dealu Ceaprazaru
41.	Ioniță Nedeleu	41.	-	1	-	Din Dealu Ceaprazaru
42.	Marin Oanță	42.	-	1	-	Din Dealu Ceaprazaru
43.	Din Constantin	43.	-	1	-	Târgu din Vale
44.	Ion Nicolae Bână	44.	-	1	-	Târgu din Vale
45.	Vasile Șerban	45.	-	1	-	Târgu din Vale
46.	Nicolae Vasilie	46.	-	1	-	Târgu din Vale
47.	Stan Șerban	47.	-	1	-	Târgu din Vale

48.	Marin Șerban	48.	-	1	-	Târgu din Vale
49.	Ioniță Nedelea	49.	-	1	-	Târgu din Vale
50.	Stan Dincă	50.	1	-	30	Târgu din Vale
51.	Ioniță Moroacă	51.	-	1	30	Târgu din Vale
52.	Grigore Marin	52.	-	1	-	Târgu din Vale
53.	Dumitru Constantin Potcovaru	53.	-	1	-	Târgu din Vale
54.	Mirică Marin	54.	1	-	20	Strada Libertății
55.	Dumitru Stancu	55.	-	1	-	Târgu din Vale
56.	Matei Stancu	56.	-	1	25	Târgu din Vale
57.	Dumitru Constantin Stan	57.	1	-	-	Din spatele Gării
58.	Constantin Stan	58.	1	-	-	Din Dealu Ceaprazaru
59.	Nicolae Gărăgău	59.	-	1	15	Din Dealu Ceaprazaru
78.	Nicolae N. Gheorghe	78.	-	1	-	
79.	Gheorghe Gheorghe Cobzaru	79.	1	-	10	Coasta Cimitirului
80.	Ștefan Gheorghe Nicolae	80.	-	1	10	Coasta Cimitirului
81.	Petre Niță	81.	-	1	-	
82.	Gheorghe Cicu	82.	-	1	-	
83.	Ștefan Marin	83.	-	1	-	Strada Libertății
84.	Marin Oaie	84.	-	1	-	Strada Libertății
85.	Ion Cobzaru	85.	-	1	-	Strada Libertății
86.	Dumitru Onică	86.	-	1	10	Din Dealu Ceaprazaru
87.	Florea Toma Chioria	87.	-	1	-	Strada Libertății
88.	Dumitru Toma Chioria	88.	-	1	-	Strada Libertății
TOTAL:			28	59	940	

Picher comunal, M. Zamfirescu

*SJAN Argeș, Primăria Pitești,
dosar 28/1909-1911, f. 1-45.*

10.

Lista tranzacțiilor făcute de Primăria Pitești pentru sistematizarea cartierului Ștubeu

Anul 1913

Exproprierea a 43 mp teren din strada Ștubeu nr. 4, proprietatea lui Costică Marinescu pentru prelungirea străzii Smeurei¹¹.

Exproprierea a 432 mp teren în strada Trivalea din proprietatea preotului Ștefan Teodorescu pentru

prelungirea străzii Smeurei¹².

Exproprierea a 840 mp teren și clădiri în strada Ștubeu din proprietatea Lucreției general Priboianu pentru prelungirea străzii Smeurei¹³.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 130 mp din strada Ștubeu nr. 53, învecinat la răsărit cu strada Ștubeu, la apus cu Ioniță Neacșu, la miazănoapte cu canalul Trivalea și la miazăzi cu Florea Stănculescu, proprietatea Ion Florea Rădulescu pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc de 175 mp în strada Craiovei având 12,50 metri lungime din strada Craiovei spre strada Smârdan și lățimea de 14 metri până în apa Dârzului¹⁴.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 36 mp și o casă din strada Ștubeu nr. 37 proprietatea Anica Bădoi pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc în strada Viilor lat de șase metri și lung de 10 metri și o indemnizație de 300 lei pentru mutarea caselor de pe locul din strada Ștubeu¹⁵.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 110 mp și o casă din strada Cazărmii nr. 4 proprietatea Safta Sandu Văduva pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc de 110 mp la capătul străzii Lascăr Catargiu cuprins între podul de fier Pitești - Curtea de Argeș și Râul Argeș, învecinat din toată părțile cu proprietatea comunei și o indemnizație de 200 lei pentru mutarea caselor de pe locul din strada Cazărmii¹⁶.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 216 mp și o casă din strada Ștubeu nr. 39 proprietatea Constantin Pascu pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc de 216 mp la capătul străzii Lascăr Catargiu cuprins între podul de fier Pitești - Curtea de Argeș și Râul Argeș, învecinat din toată părțile cu proprietatea comunei și o indemnizație de 200 lei pentru mutarea caselor de pe locul din strada Ștubeu¹⁷.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 33 mp din strada Ștubeu nr. 27bis proprietatea Dumitru Matei pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc de 33 mp la capătul străzii Lascăr Catargiu cuprins între podul de fier Pitești - Curtea de Argeș și Râul Argeș, învecinat din toată părțile cu proprietatea comunei și o indemnizație de 100 lei pentru mutarea caselor de pe locul din strada Ștubeu¹⁸.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 156 mp din strada Ștubeu nr. 46 proprietatea Tudorică Zaharia pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc de 156 mp la capătul străzii Lascăr Catargiu cuprins între podul de fier Pitești - Curtea de Argeș și Râul Argeș, învecinat din toată părțile cu proprietatea comunei și o indemnizație de 400 lei pentru mutarea caselor de pe locul din strada Ștubeu până la 23 aprilie 1913¹⁹.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc viran de 40 mp din strada Ștubeu nr. 15bis proprietatea Ion Gh. Drăcea pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc de 40 mp la capătul străzii Lascăr Catargiu dincolo de linia ferată și o indemnizație de 100 lei pentru eliberarea locului din strada Ștubeu²⁰.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 66 mp și „o pereche de casă” din strada Cazărmii nr. 2, colț cu strada Ștubeu nr. 35, proprietatea Vasile Bădiță

pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand și un alt „petic” în strada Ștubeu pe care se află o gheretă în suprafață de circa 117 mp. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc de 183 mp în strada Craiovei, proprietatea comunei, lângă apa Dârzului și strada Smârdan, precum și o indemnizație de 500 lei pentru eliberarea locurilor până la Sf. Gheorghe 1913²¹.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 144 mp și case din strada Ștubeu nr. 48 proprietatea Ioniță Dumitru Mierlă pentru „asanarea cartierului Ștubeu” și prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc viran la capătul străzii Lascăr Catargiu, dincolo de linia ferată, din loturile comunei Pitești în suprafață de 144 mp și o indemnizație de 300 lei pentru eliberarea locului din strada Ștubeu²².

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 75 mp și case din strada Ștubeu nr. 45 proprietatea Stanca și Nicolae Dulică pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc de 75 mp la capătul străzii Lascăr Catargiu dincolo de linia ferată și o indemnizație de 250 lei pentru eliberarea locului din strada Ștubeu până la 23 aprilie 1913²³.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 86 mp și casă din strada Ștubeu nr. 38 proprietatea Alexandrina N. Tița pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc în strada Viilor lat de opt metri și lung de 10 metri și o indemnizație de 600 lei pentru mutarea caselor de pe locul din strada Ștubeu²⁴.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 124 mp și o casă „în paeantă cu patru odăi”, din strada Ștubeu nr. 27 proprietatea Tudorița Grigore Ionescu pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc în strada Viilor lângă capătul podului liniei ferate Pitești – Curtea de Argeș în suprafață de 124 mp și o indemnizație de 500 lei pentru mutarea caselor de pe locul din strada Ștubeu, în termen de maxim o lună de la data încheierii actului²⁵.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 35 mp pe care se afla un dulap din strada Ștubeu nr. 63 proprietatea Maria și Nicolae N. Șițaru pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc viran la capătul străzii Lascăr Catargiu, dincolo de linia ferată, din loturile comunei Pitești în suprafață de 60 mp și o indemnizație de 50 lei pentru dulapul din strada Ștubeu²⁶.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 50 mp și o magherniță folosită ca potcovărie din strada

Ștubeu nr. 17 proprietatea Ioniță Dumitru Mierlă pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc viran la capătul străzii Lascăr Catargiu, dincolo de linia ferată, din loturile comunei Pitești în suprafață de 50 mp și o indemnizație de 10 lei pentru ridicarea magherniței de pe locul din strada Ștubeu²⁷.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc viran de 36 mp din strada Ștubeu proprietatea Marița Stănculescu pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc de 36 mp la capătul străzii Lascăr Catargiu dincolo de linia ferată și o indemnizație de 100 lei pentru eliberarea locului din strada Ștubeu²⁸.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 99 mp și case din strada Ștubeu nr. 27bis proprietatea Tinca, Dumitru și Nae Matei pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc viran la capătul străzii Lascăr Catargiu, dincolo de linia ferată, din loturile comunei Pitești în suprafață de 99 mp și o indemnizație de 200 lei pentru eliberarea locului din strada Ștubeu²⁹.

Act de schimb referitor la exproprierea a două locuri în suprafață totală de 130,52 mp și case din strada Ștubeu nr. 28 proprietatea Nae Matei pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc viran la capătul străzii Lascăr Catargiu, dincolo de linia ferată, din loturile comunei Pitești în suprafață de 130,52 mp și o indemnizație de 200 lei pentru mutarea caselor din strada Ștubeu³⁰.

Act de schimb referitor la exproprierea unui loc de 163 mp și o casă cu cinci camere din strada Ștubeu nr. 4 proprietatea Păuna Teodorescu, soția preotului Ștefan Teodorescu pentru prelungirea Bulevardului Ferdinand și „asanarea și alinierea cartierului Ștubeu”. În schimbul acestui loc Primăria Pitești reprezentată de primarul Al. Dumitrescu a oferit un loc viran în strada Aurora, la capătul străzii Egalității în suprafață de 204 mp și o indemnizație de 2.590 lei pentru ridicarea casei de pe locul din strada Ștubeu³¹.

Anul 1914

Act de vânzare prin care Primăria Pitești reprezentată de primarul Alexandru Dumitrescu vinde lui N. Iliescu un teren de 350 mp având forma unui poligon neregulat, teren rămas comunei în fața proprietății lui N. Iliescu în cartierul Ștubelui, prin alinierea noului bulevard, vecin la miazănoapte cu Ghiță Penescu, la sud cu restul de teren al comunei, la apus cu noul bulevard și la miazăzi cu proprietatea lui N. Iliescu, necesar acestuia a ieși la alinierea noului bulevard, cu suma de 1.750 lei³².

Anul 1915

Act de schimb prin care Filoftia C. Marinescu dă Primăriei orașului Pitești un teren viran situat în strada Ferdinand în suprafață de 98,42 mp de formă triunghiulară. Primăria Pitești reprezentată de primarul Alex. Fostiropol dă locuitoarei Filoftia C. Marinescu un teren viran de 83,30 mp situat în strada Ferdinand rămas din exproprierea făcute pentru formarea Bulevardului Ferdinand învecinat cu strada Ștubeu³³.

Act de vânzare prin care plutonierul G. Dumitrescu din Regimentul 44, vinde Primăriei urbei Pitești reprezentată de primarul Alexandru Fostiropol „un teren pământ situat în Pitești (din cartierul Ștubeu) în suprafață de 89,25 mp pe care primăria deja a făcut stradă, adică prelungirea Bulevardului Ferdinand”, renunță la pretențiile contra Primăriei urbei Pitești pentru plantațiile și palanul distruse cu ocazia prelungirii străzii, primind în schimb o despăgubire de 800 lei³⁴.

Act de vânzare prin care Păuna soția preotului Ștefan Teodorescu vinde Primăriei Pitești un loc situat în strada Aurora, cuprins între stradă, proprietatea Bisericii Sf. Ioan la vest, proprietatea doamnei Robescu la est având suprafața de 204 mp pentru suma de 4.250 lei³⁵.

Act de schimb între Marin Bercea din comuna Moșoaia, cu domiciliul în comuna Amărăștii de Sus, județul Romanați și Primăria Pitești. Marin Bercea dă Primăriei Pitești un teren de circa 167 mp în bulevardul Ferdinand, fostă strada Ștubeu care se mărginea din toate părțile cu proprietatea comunei, foste proprietăți ale: Zamfir Rădulescu, Ghiță Penescu, Constantin Mierlă și Rada Gh. Drăcea. Primăria Pitești dă lui Marin Bercea un teren viran de circa 167 mp în strada Cazarmei, la întretăierea acestei străzi cu bulevardul Trivalea³⁶.

Anul 1916

Act de vânzare prin care Primăria Pitești vinde soților Filoftia și Toma Grigorescu un teren de circa 67 mp rămas din exproprierea cartierului Ștubeu pentru suma de 250 lei³⁷.

Anul 1924

Act de vânzare prin care Primăria Pitești reprezentată de primarul Marin V. Popescu vinde soților Sevastița și Nicolae Bâscău, un teren rămas comunei în urma exproprierii făcute în cartierul Ștubeu în suprafață de 65 mp învecinat cu terenul cumpărătorului pentru suma de 5.200 lei³⁸.

Act de vânzare prin care Primăria Pitești reprezentată de primarul Marin V. Popescu vinde lui Constantin I. Rătescu, avocat din Pitești, un teren rămas comunei în urma exproprierii făcute în cartierul Ștubeu în suprafață de 112 mp învecinat cu terenul cumpărătorului pentru suma de 12.432 lei³⁹.

Anul 1931

Act de vânzare prin care Gh.M. Georgescu, funcționar și proprietar, din Pitești, strada Cuza Vodă nr. 6 vinde Primăriei Pitești reprezentată de dr. P.

Documente

Robescu, vicepreședinte al Comisiei Interimare, un teren în suprafață de 262 mp situat în Pitești, strada Prelungirea Bulevardului Ferdinand fostă Ștubeu nr. 34 pentru prelungirea și alinierea Bulevardului Ferdinand, teren expropriat încă din anul 1916,

învecinat la răsărit cu Nicolae Ciuculescu, la apus cu strada Brâncoveanu, la miazănoapte cu Constantin Ion și Deliu și la miazăzi cu Bulevardul Ferdinand pentru suma de 47.000 lei⁴⁰.

Nr. crt.	Data actului	Numele proprietarului	Terenul preluat de Primăria Pitești	Terenul dat în schimb / Despăgubire
1.	20.03.1913	Florea Z. Rădulescu	154 mp și casă de zid cu trei încăperi, str. Ștubeu nr. 52	Vânzare cu suma de 3.000 lei.
2.	20.03.1913	Șița Gr. Petrescu	384 mp teren și pereche de case de zid cu două camere, antreu și sală, str. Ștubeu 11	Vânzare cu suma de 2.500 lei.
3.	22.03.1913	Marin Rădoi Mierlă	54 mp, str. Ștubeu, nr. 59	54 mp în capătul străzii Lascăr Catargiu și 50 lei.
4.	22.03.1913	Ioniță și Tănase, fiii lui Stan Mierlă	9 mp, str. Ștubeu, nr. 20	9 mp în capătul străzii Lascăr Catargiu și 50 lei.
5.	22.03.1913	Gheorghe Bădoi	105 mp cu construcții str. Ștubeu nr. 47	Vânzare cu suma de 400 lei.
6.	22.03.1913	Anica Bădoi	91 mp, str. Ștubeu nr. 44	Vânzare cu suma de 200 lei.
7.	23.03.1913	Lina N. Zaharia	108 mp, str. Ștubeu nr. 50	Vânzare cu suma de 350 lei.
8.	23.03.1913	Lina și soțul ei Niță Boteanu	84 mp, str. Ștubeu nr. 49	Vânzare cu suma de 500 lei.
9.	27.03.1913	Ecaterina și soțul ei Costache Enache și Marița Gh. Drăcea	290 mp și casă, str. Ștubeu, nr. 15	290 mp în capătul străzii Lascăr Catargiu și 500 lei.
10.	27.03.1913	Văduva Floare Niță Stan	63 mp teren viran str. Ștubeu nr. 33	Vânzare cu suma de 60 lei.
11.	03.04.1913	Moștenitorii lui Zamfir Rădulescu	395 mp și case, str. Ștubeu, nr. 21 și 23	400 mp în capătul străzii Lascăr Catargiu și 500 lei.
12.	03.04.1913	Marița Stănciulescu	36 mp și casă, str. Ștubeu	36 mp în capătul străzii Lascăr Catargiu și 100 lei.
13.	04.04.1913	Marinică Ristea Burcea	300 mp, str. Ștubeu nr. 7	Vânzare cu suma de 3.000 lei.
14.	16.05.1913	Gheorghe Zamfir	1295 mp, str. Exercițiu nr. 12 și 14	Vânzare cu suma de 1.290 lei pentru prelungirea str. Primăverii.

Note de subsol:

1SJAN Argeș, Primăria Pitești, d. 28/1909-1911, f. 16.

2 „Monitorul Oficial”, nr. 61 din 19 iunie 1910, p. 2617; IDR nr. 2079 din 14 iunie 1910.

3SJAN Argeș, Primăria Pitești, Proprietăți, d. 114/1915, f. 1-15.

4Astăzi, strada General Constantin Cristescu.

5SJAN Argeș, Primăria Pitești, d. 10/1913, f. 117-127.

6SJAN Argeș, Primăria Pitești, Proprietăți, d. 124/1923, f. 1-2.

7Lipsă document.

8Indescifrabil.

9Loc liber, necompletat.

10Indescifrabil.

11SJAN Argeș, Primăria Pitești, Proprietăți, inventar 1.9, vol. I, d. 89/1913, f. 1-11.

12Ibidem, d. 90/1913, f. 1-10.

13Ibidem, d. 91/1913, f. 1-9.

14Ibidem, d. 42/1913, f. 1-2.

15Ibidem, d. 36/1913, f. 1-3.

16Ibidem, d. 37/1913, f. 1-2.

17Ibidem, d. 38/1913, f. 1-2.

18Ibidem, d. 40/1913, f. 1-2.

19Ibidem, d. 41/1913, f. 1-3.

20Ibidem, d. 44/1913, f. 1-2.

21Ibidem, d. 45/1913, f. 1-3.

22Ibidem, d. 47/1913, f. 1-2.

23Ibidem, d. 46/1913, f. 1-3.

24Ibidem, d. 33/1913, f. 1-3.

25Ibidem, d. 39/1913, f. 1-3.

26Ibidem, d. 50/1913, f. 1-3.

27Ibidem, d. 34/1913, f. 1-2.

28Ibidem, d. 43/1913, f. 1-2.

29Ibidem, d. 48/1913, f. 1-2.

30Ibidem, d. 49/1913, f. 1-3.

31Ibidem, d. 35/1913, f. 1-3.

32Ibidem, d. 64/1913, f. 1-7.

33Ibidem, d. 109/1915, f. 1-8.

34Ibidem, d. 112/1915, f. 1-9.

35Ibidem, d. 110/1915, f. 1-5.

36Ibidem, d. 114/1915, f. 1-15.

37Ibidem, d. 115/1915-1916, f. 1-13.

38Ibidem, d. 125/1923, f. 1-2.

39Ibidem, d. 124/1923, f. 1-2.

40Ibidem, d. 146/1931, f. 1-4.

In Memoriam, prof. univ. dr. academician Constantin Bălăceanu-Stolnici (06.07.1923-20.08.2023)

prof. Florin-Gabriel RĂȚOI

În dimineața zilei de duminică, 20.08.2023, a plecat spre veșnicie și domnul prof.univ.dr. academician Constantin Bălăceanu-Stolnici, un ilustru fiu al comunei Stolnici a județului Argeș, de a cărei origine și-a legat numele. Se cuvine cu acest prilej să evocăm personalitatea deosebită a acestui mare om de știință și de cultură argeșean.

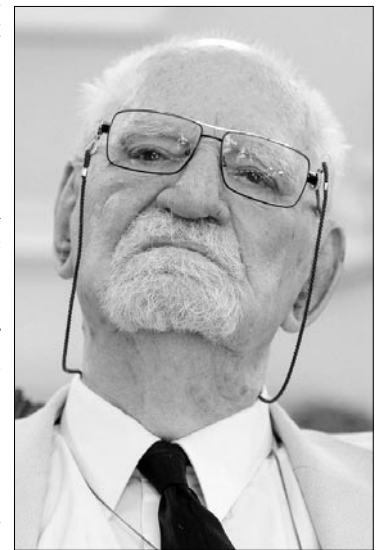
S-a născut în data de 06.07.1923, în casa bunicii sale paterne, Elena Bălăceanu, fostă Cantacuzino, casă construită la sfârșitul secolului al XIX-lea pe strada Gina Patrichi nr.4, fostă Orlando, sector 1, București, ca fiu al lui Grigore Bălăceanu (1876-1967), din vechea familie a boierilor de țară Bălăceanu, cu rădăcini care coboară până în secolul al XIII-lea, de la Stolnici și al Ștefaniei Riegler (1893-1980), din orașul Roman, județul Neamț, care provenea dintr-o familie de vază a orașului, fiind primul dintre cei doi copii ai acesteia, având o soră Elena-Maria (1924-2001). Primii 8 ani de viață i-a trăit la București, capitala României Mari, după care următorii 10 ani, între 1931-1941, la moșia tatălui său de la Stolnici, într-o lume tradițională a satului românesc interbelic. Demn de remarcat este faptul că membrii familiei boierilor Bălăceanu au fost promotorii modernizării și îmbunătățirii vieții locuitorilor fiind ctitorii conacului, bisericii, școlii, primăriei, morii și căi ferate Pitești-Slatina, care trece și prin Stolnici.

A urmat cursurile Liceului de băieți *Ion C. Brătianu* din orașul Pitești, fondat în anul 1866, actualmente Colegiu Național, pe care le-a absolvit în anul 1941, când își trecea cu brio Bacalaureatul. În același an, prin concurs, a fost admis la Facultatea de Medicină a Universității din București pe care o finalizează în anul 1947. În anul 1948 a obținut titlul de Doctor în Medicină și Chirurgie, cu teza *Considerații asupra complexului cerebelo-dento-olivar*, realizată sub coordonarea profesorului Ion T. Niculescu. Tot în același an s-a căsătorit cu Mariana Cimpoaia (1923-1972), o colegă de breaslă și în anul 1962 s-a recăsătorit cu Elisabeta-Maria Moscu (1921-2016), fiica renumitului istoric Emanuil Hagi Moscu.

În anul 1967 a fost confirmat Doctor în Științe Medicale de către IMF-București și Ministerul Învățământului. A urcat în mod strălucit toate treptele carierei medicale. Astfel, prin concurs, între anii 1943-1946 a fost medic extern și între anii 1947-1949 medic intern al spitalelor din București, calitate din care a salvat de la moarte mulți soldați răniți pe fronturile de luptă din timpul celui de Al Doilea Război Mondial la care România a participat între anii 1941-1945. A fost medic specialist neurolog la Spitalul *Colentina* (1952-1957) și la Spitalul *Dr. Ion Cantacuzino* (1957-1965),

medic primar neurolog prin concurs la Spitalul *Gheorghe Marinescu* din București (1965-1970), șef al Serviciului Metodologic de Neurologie și Neurochirurgie (1965-1970), medic primar geriatru și șef de secție la Institutul Național de Gerontologie și Geriatrie (1974-1993) și director general al institutului (1991-1993), fiind un colaborator apropiat al Anei Aslan (1897-1988), fondatoarea acestuia.

A practicat cu pasiune și devotament profesia de medic, nenumărați pacienți de-a lungul întregii sale cariere datorându-i salvarea vieților și refacerea sănătății. La fel a parcurs și treptele carierei universitare. Astfel, între anii 1944-1949 a fost preparator și asistent la catedra de anatomie (prof. Grigore T. Popa și apoi prof. Emil Repciuc), apoi între anii 1949-1952 asistent la catedra de neurologie (prof. Nicolae Ionescu-Sisești).

În anul 1952 este exclus de la catedră și din Institutul Medico-Farmaceutic din motive politice, din cauza originii sociale nesănătoase de către regimului politic comunist. În anul universitar 1971-1972 a fost profesor suplinitor la catedra de Cibernetică generală a Facultății de Filosofie a Universității din București, a cărui fondator a fost și pionier în domeniul neurociberneticii. A fost apoi prof.univ.dr., membru fondator și președinte de onoare al senatului Universității Ecologice din București, în cadrul căreia a predat până la vârsta de 99 de ani 3 cursuri: genetică, antropologie și anatomia sistemului nervos, chiar și online în perioada pandemiei de coronavirus, între anii 2020-2022, profesor de Neuropsihologie și Anatomie a Sistemului Nervos, profesor de Istoria Culturii și Științei. A fost profesor asociat al Universităților din Anglia, Franța, Spania și Brazilia. Pentru recunoașterea meritelor sale în dezvoltarea medicinei, la data 10.11.1992 a fost ales membru de onoare al Academiei Române, activând în cadrul secției de științe medicale, apoi membru al Academiei Oamenilor de Științe Medicale din România, membru al Societății de neurologie și neurochirurgie, al Comisiei de cibernetică medicală, al Grupului român de lingvistică aplicată,

director de onoare al Institutului de Antropologie *Francisc I. Rainer* al Academiei Române, președinte de Onoare al Societății Academice de Antropologie, președinte al Societății de Geriatrie și rector de onoare al Universității *Andrei Șaguna* din Constanța etc.

A îndeplinit, de asemenea, și multe funcții: președinte al Societății *Ateneul Român*, efor testamentar și epitrop al Așezămintelor Brâncovenesti (Biserica Domnița Bălașa), membru al Adunării Naționale și al Consiliului Național al Bisericii Ortodoxe Române, cu rol și drept de vot în alegerea Patriarhului țării, membru de onoare al Fundației Europene *Nicolae Titulescu*, președinte de onoare al familiilor Ordinului de Malta din România, președinte al Centrului Internațional Antidrog CIADO România, lider al Grupului de Reformă Morală din PNL etc. De-a lungul prodigioasei sale cariere medicale și universitare a primit numeroase distincții civile și religioase, dintre care amintim: titlul de *Doctor honoris causa* al Universităților *Grigore T. Popa* din Iași, *Petroșani* și *Ecologice* din București, *Crucea Moldavă*, de două ori *Crucea Patriarhală*, cea mai înaltă decorație religioasă a BOR de la PFP patriarhi Teoctist Arăpașu și Daniel Ciobotea, laureat al *Marelui Premiu* al Societății Franceze de Sinteze Înalte, *Meritul Maltez în grad de Ofițer*, *Ordinul Steaua României în grad de Cavalier*, *Medalia Regele Mihai I pentru Loialitate* etc.

A publicat peste 25 de volume de medicină, istorie, cultură, memorialistică și peste 300 de studii și articole de specialitate în limbile română și franceză și alte domenii în țară și străinătate, fiind un scriitor talentat

și pasionat, alături de altele: desenator, pictor și sculptor. A cunoscut marile personalități ale perioadei interbelice dintre care amintim: regina Maria, Elena Văcărescu, Nicolae Iorga, Armand Călinescu, Gheorghe Brătianu etc. care au vizitat conacul de la Stolnici.

Institutul de Antropologie *Francisc I. Rainer* al Academiei Române și Universitatea Ecologică din București l-au serbat la centenar, în ziua de joi, 06.07.2023, prin organizarea unei sesiuni aniversare și lansarea unui volum omagial *Constantin Bălăceanu-Stolnici la 100 de ani*, în Aula Academiei Române, fiind a treia personalitate a științei și culturii române onorată la acest moment aniversar după marea pianistă, profesoară și scriitoare Cella Delavrancea (1887-1991) la 19.12.1987 și sculptorul Ion Irimescu (1903-2005) la 27.02.2003. În onoarea sa, două instituții publice medicale și școlare din județul Argeș îi poartă numele: Spitalul de Boli Cronice și Geriatrie din orașul Ștefănești și Școala Gimnazială a comunei Stolnici.

Cu mare tristețe, am participat în ziua de miercuri, 23.08.2023, la slujba religioasă de înmormântare în Memoriam, Prof.univ.dr. academician Constantin Bălăceanu-Stolnici (06.07.1923-20.08.2023) oficiată de un ales sobor de preoți și diaconi, sub protia PS Varlaam Ploieșteanul, Episcop Vicar Patriarhal, la biserica Domnița Bălașa (Paraclis Patriarhal) și apoi l-am însoțit pe ultimul drum pământesc la cimitirul Șerban Vodă-Bellu Ortodox din București, unde a fost coborât în mormânt cu onoruri militare, cuvenite unei mari personalități contemporane a științei și culturii românești.

Moartea sub chipul unei copile la Biserica Glâmbocata Deal, din fostul sat Călugărița, Comuna Leordeni, Județul Argeș

Pr. drd. Marius MARINAC

Biserica de lemn cu hramul „Nașterea Maicii Domnului” din Glâmbocata Deal, Comuna Leordeni, Județul Argeș, este declarată monument istoric, fiind clasificată în LMI cu numărul: ¹ (foto 1). Biserica a fost edificată în 1756 de călugărul Nicodim Dositei Câmpulungeanu². În vechime, lăcașul de cult a fost schit de călugărițe despre care se spune că aveau alături de biserică și o școală de carte în care se învăța cu litere chirilice. Din acest motiv s-a și dat satului denumirea de Călugărița³. În 1834, biserica este refăcută integral fiind tencuită la exterior, după care este repictată, atât în interior, cât și în exterior de Radu Zugravu, așa cum reiese din pisania de deasupra ușii de la intrare: „...din temelie... Stoica, Enache, Radu, Dobre... și de robu lui Dumnezeu preot Costandin Arsene... s-au zugrăvit... Radu zugrav... leat 1834 s<ept> 22”(foto 2).

„La alcătuirea pereților au fost folosite bârnele rotunde, procedeu singular pe care îl punem în seama meșterilor de case, din platforma vecină a Căndeștilor, unde o astfel de tehnică și-a avut mărturia la bătrâne case de moșneni. O excepție se dovedește biserica și prin planul trilobat, neobișnuit, al pereților. Putem lansa ipoteza că absidele laterale (poligonale, cu trei laturi), sunt ulterioare, inițial fiind numai absida altarului (poligonală cu cinci laturi), în prelungirea navei, confirmarea neputând veni, însă, decât de la o restaurare științifică. Bârnelor rotunde au necesitat, pentru îmbinare, un sistem adecvat, așa-numit „la Jumătate de lemn”, folosirea „melcilor” (pene) fiind constatată.

În elevația interioară, bolta acoperea fiecare dintre spații, forma fiind refăcută din scânduri. A rămas, ca

la început, peretele ce compartimentează nava. Șantierul anilor a acoperit bârnela cu tencuială, pe care s-a pictat. A fost adăugat pridvorul, cu creștături adânci în cosoroabe, cu stâlpi sculptați, cu elegante căpițele compozite, după un model regăsit în zona aferentă a Dâmboviței, la biserici și case.

Pictura murală, datată 1834, prin pisanie, dar și 1836, lângă scena „Izvorul Tămăduirii”, este tot mai împrăștiată, prin desprinderea tencuiei. La altar, partea importantă a fost jertfită, prin placarea cu cărămidă, în gândul sprijinirii pereților.

În pictura murală a pronaosului găsim tradiționalul tablou votiv, starea, de conservare, lăsându-i, până la o neîntrevăzută restaurare, numai valoarea documentară. Din pictura exterioară, menționăm: „Judecata de apoi” și „Raiul” cu Măria pe tron, de pe vest, din dreapta și respectiv stânga intrării; proroci, Ducipal, Sfântul Gheorghe, Marina cu dracul, „Moartea”, Sfântul Dumitru, de pe nord și respectiv, sud. Peisajul natural al picturii murale îl constituie brăduții, limita de jos fiind trasată printr-un delicat chenar floral⁴.

Filosofia „memento mori” se impune în arta monumentală a lăcașurilor de cult din Țara Românească în secolul XIX la aproape trei secole de când occidentul european o trecuse în subsidiar⁵. În Argeș, Thanatos-ul este identificat pe exteriorul mai multor biserici, inclusiv pe cea de la Glâmbocata Deal. Aici, Moartea este reprezentată pe zidul nordic, sub forma unei copile. Pictura *Moartea sub chipul unei*

copile este realizată în stil popular, nerespectând canoanele picturii bizantine. Moartea este înfățișată cu o siluetă feminină de culoare neagră, părul îl are prins în codițe ca al unei copile, poartă în mâini o coasă cu ajutorul căreia cosește sufletele oamenilor. Sub piciorul drept este reliefat în culoare roșie un muribund. „Tema morții nu este singulară în pictura murală din România. Mai există biserici, chiar în județul Argeș, cum ar fi Biserica Olari din Curtea de Argeș, unde, la fel ca și aici, pe partea exterioară a bisericii, este reprezentată moartea”⁶. Moartea de la Glâmbocata Deal este o pictură care frapează spectatorul, fenomen rareori găsit la picturile de pe zidurile lăcașurilor de cult ortodoxe. Înfațișarea Thanatos-ului de la biserica supusă studiului nostru are menirea să atenționeze privitorii asupra impermanenței timpului și conștientizării Judecății divine.

Note:

¹Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, *Lista Monumentelor Istorice 2015*

²Ioana Cristache Panait, *Biserici de lemn din Județul Argeș*, Pitești, Editura Ordessos, 2010, p.76.

³Arhiva Comisiunii Monumentelor Istorice, Fascicola la Mapa Călugărița Biserica Nașterea Maicii Domnului, Nr. 249, 1926, p. 14.

⁴Ioana Cristache Panait, *op.cit.*, p.77-78.

⁵Andrei Paleolog *Pictura exterioară din Țara Românească*, Editura Meridiane, București 1984, catalog, p.56.

⁶(accesat 22.12.2022)

Biserica Nașterea Maicii Domnului

Moartea sub chipul unei copile

Bulevardul ELISABETA.

Desenele realizate de Viorica Ionescu în 1978

Bulevardul Elisabeta Doamna (azi Bulevardul Republicii), de la Gara C.F.R. Pitești spre Grădina Publică.

Autoarea semnalează următoarele imobile:

1.

Avocat Ștefan Martinescu (Monica); Doctor Nelepcu; Avocat Tomiță Popescu; Banca Națională – Agenția Pitești;
Școala primară (de băieți); Doctor Marinescu (Colonel Lică); Biserica luterană.

2.

Mihalcea – Boerescu; Doctor Pristăvescu; Colonel Dumitrescu (Crăcănel); Liceu Comercial (Teiuleanu); G. Steriade (mare negustor).

